Ազգ

AZG
armenian newspaper

Նոյեմբեր 30, 1991
Շաբաթ

Եռօրեայ թերթ,
Ա տարի, թիւ 83
գինը՝ 30 կ.

դասիչ՝ 69149
հասցեն՝ Երեւան 375010
Հանրապետութեան 47
հեռախօս՝ 581841
ֆաքս՝ 562941
տելեքս՝ 243267 SULA SU

Ադրբեջանը պատրաստվում է ռազմական գործողությունների

Ստեփանակերտ, 29 նոյեմբեր. «Սնարք»: Ըստ վերջին երկու օրերի տեղեկությունների, Արցախում իրադրությունը համեմատաբար կայունացել է: Հայկական եւ ադրբեջանական կողմերի միջեւ լայնամասշտաբ ռազմական բախումներ չեն գրանցվել: Սակայն նույն աղբյուրները հաղորդում են, որ շարունակվում է օմոնի ուժերի կուտակումները ստրատեգիական կարեւորություն ունեցող կետերում: Ադրբեջանական Ղարադաղլու գյուղից դուրս են բերվում տեղի բնակիչները, նրանց փոխարեն գալիս են միլիցիոներների զինված ջոկատները: «Ղարաբաղի նորություններ» գործակալության հաղորդման համաձայն զինված ջոկատները կուտակվում են նաեւ Ստեփանակերտի շրջակա գյուղերում: Իրադրության վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ Ադրբեջանը պատրաստվում է լայնամասշտաբ ռազմական գործողությունների ԼՂՀ-ի դեմ:

Միաժամանակ, երեկ Նախիջեւանին սահմանակից Երասխավանում հայկական կողմին վերադարձվեցին եւս երկու պատանդ, որոնց գերել էին 1 ամիս առաջ: Ընդհանուր առմամբ վերջին 10 օրվա ընթացքում վերադարձվել են մոտ 20 հայ պատանդներ: ■

Բ. Արարքցյանը Ժնեւում լուսաբանում է Արցախի կացությունը

Ժնեւից մեր սեփական թղթակից Հակոբ ՍԱՐԳՍՅԱՆԸ հաղորդում է.

Օրերս Ժընեւ կը գտնուէր Հայաստանի խորհրդարանի փոխ-նախագահ Բաբգէն Արարքցեանը: Ինչպէս իր նախորդ այցելութիւններում, յարգելի փոխ-նախագահը հանդիպումներ ունեցաւ տեղւոյն միջազգային կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչներուն հետ եւ լուսաբանութիւններ տուաւ Ղարաբաղի օրինավիճակին հետ առնչուող վերջին իրադարձութիւններուն շուրջ, յատկապէս Ադրբեջանի խորհրդարանին կողմէ Ղարաբաղի Ինքնավար մարզին օրինավիճակը ջնջող յայտարարութեան լոյսին տակ:

Պրն. Արարքցեան իր ելոյթներուն ընթացքին շեշտը դրաւ Ղարաբաղի եւ Ադրբեջանի հայաբնակ շրջաններուն մէջ ի գործ դրուած մարդկային իրաւունքներու խախտման ապացուցող դէպքերուն վրայ, նկարագրեց Ադրբեջանի կողմէ կազմակերպուած տնտեսական պաշարումին՝ իբրեւ արդիւնք Հայաստանի տնտեսութեան ողբալի վիճակը:

Այս առթիւ եկեղեցիներու համաշխարհային խորհուրդի ընդհանուր քարտուղար դկտ. Էմիլիօ Կաստրոյի եւ Եւրոպական եկեղեցիներու խորհրդաժողովի ընդհ. քարտուղար պրն. Ժան Ֆիշերի համատեղ նամակը *(որի տեքստը հրատարակվել է արդեն տեղական մամուլում – խմբ.)* ուղղուած նախագահներ Գորբաչովին, Ելցինին եւ Նազարբաեւին, բարերար արձագանք է պրն. Արարքցեանի ճիգերուն:

Մօտ օրէն աւելի լայնօրէն կ'անդրադառնանք պրն. Արարքցեանի ՄԱԿ-ի մէջ կազմակերպուած մամլոյ ասուլիսին եւ այլապէս արդիւնաւոր հանդիպումներուն: ■

Զինյալների խոշոր կուտակումներ Արցախի սահմաններում եւ Շուշիում

Երեկ երեկոյան Արցախի իրադրության վերաբերյալ դիմեցինք խորհրդարանի Արցախի հարցերի հատուկ հանձնաժողովի նախագահ Սեյրան ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆԻՆ:

– Հայ-ադրբեջանական վերջին բանակցությունների ժամանակ որոշվեց հանձնարարականներ տալ Նոյեմբերյանի եւ Ղազախի շրջխորհուրդներին երկկողմանի երաշխիքներ ստեղծել երկու կողմերի բնակիչների համար, որի դեպքում գազամուղը պիտի բացվեր:

Նոյեմբերի 20-ի երեկոյան, երբ ԼՂՀ-ի տարածքի վրա արդեն տեղի էր ունեցել ուղղաթիռի վթարը, տեղի ունեցավ հեռախոսազրույց ղազախական դիտորդների խմբի ղեկավար Ալլաբեկովի (նա զանգահարում էր Բաբկեն Արարքցյանի աշխատասենյակից) եւ Ադրբեջանի նախագահ Մութալիբովի միջեւ: Երբ խոսք գնաց գազամուղը բացելու մասին, Մութալիբովն ասաց. «**Հանեք այն հրանոթը, որի փողը նայում է ադրբեջանական գյուղին, գյուղացիները կբացեն գազամուղը եւ ոչ մի ծպտուն ուղղաթիռի աղետի մասին**»:

Այս փաստը մեկ անգամ եւս ապացուցում է, որ արդեն հետո վթարից բավական ժամանակ անց ծնվեց գնդակոծման վարկածը, որը օգտագործվեց որպես խաղաքարտ հայկական կողմի դեմ: Ինչպիսի քաղաքական արժեքը բեր է ուզում շահել ադրբեջանական կողմը այս դեպքում: Առաջին, ի չիք դարձնել բանակցությունների արդյունքները, վիժեցնել դրանք, երկրորդ՝ ցույց տալ աշխարհին, որ հայերն են նախահարձակ, ի տարբերություն «խաղաղասեր» ադրբեջանցիների եւ դրանով ստեղծել նպաստավոր հասարակական կարծիք, չորրորդ՝ արդարացնել հետագա պատժիչ լայնածավալ գործողությունները ԼՂՀ-ում: Դրա ապացույցն է նաեւ վերջին մեկ ամսվա ընթացքում ԼՂՀ-ի մի քանի ադրբեջանաբնակ գյուղերի բնակչության էվակուացիան, ինչը սովորաբար լինում է նախապատրաստվող ռազմական գործողություններից առաջ: Ըստեղծված իրավիճակը, որն առանց այդ էլ սրվել էր Աղդամի շրջանից ընտրված Ադրբեջանի Գերագույն խորհրդի պատգամավոր, Ժողճակատի ներկայացուցիչ Բաղիրովի սպանությունից հետո (Բաքու, 30 սեպտեմբերի), հնարավորություն տվեց ընդդիմադիրներին՝ Ադրբեջանի Ժողճակատին, նորից հարվածել Մութալիբովի իշխանությանը: Մութալիբովը ստիպված էր գնալ զիջումների եւ խորհրդարանի փոխարեն, ուր ժողճակատայինները շատ քիչ ձայներ ունեին, ստեղծել 50 հոգանոց Մեջլիս, ուր արդեն Ժողճակատն ունի 25 ձայն: Այս ամենի տրամաբանական շարունակությունը պիտի լինեին լայնածավալ ռազմական գործողությունները ԼՂՀ-ի դեմ: Պատահական չէ, որ զինյալների խոշոր կուտակումներ են նկատվում ԼՂՀ-ի սահմանակից շրջաններում եւ Շուշիում:

Եվ այս պահին էր, որ կայացավ Պետխորհրդի նիստը, քանզի ստեղծված իրավիճակը բացառիկ հնարավորություն էր ընձեռել Գորբաչովին՝ նորից խաղալ կենտրոնաձիգ եւ որոշիչ մարմնի դեր: Դա նրան ինչ-որ չափով հաջողվեց: Ադրբեջանցիները «ստեղծեցին» մի «**հակակշիռ**» Հայաստանի ԳԽ 1989-ի դեկտեմբերի 1-ի որոշմանը՝ Ադրբեջանի ԳԽ որոշումը՝ ԼՂՀ-ի լուծարման մասին: Ես կարծում եմ, որ Հայաստանը պիտի մասնակցի Ժելեզնովոդսկում սկիզբ առած բանակցություններին, բայց չնահանջելով իր դիրքերից, որոնք են՝ ա) ցանկացած գործողություն պիտի կատարվի միմիայն Արցախի հետ փոխհամաձայնեցված, բ) պիտի ստեղծվեն Արցախի անվտանգության իրական երաշխիքներ (տեղական անվտանգության ուժերի ստեղծում. մոտավոր հաշվումներով հարկավոր է 5000 մարդ), գ) Հայաստանի հետ օդային, ցամաքային, հեռախոսային եւ այլ կապի ստեղծում: Միայն դրանից հետո է պետք սկսել բանակցությունները ԼՂՀ-ի կարգավիճակի վերաբերյալ:

Անդրադառնալով Պետխորհրդի որոշմանը, պրն. Բաղդասարյանն ասաց. «Չնայած նրան, որ այս որոշման մեջ գերակշռողը բանակցությունների ուղին է, այնուամենայնիվ, խիստ կասկածելի է այն կետը, որ խոսվում է ապօրինի զինված կազմավորումների մասին: Դա հայտնի ադրբեջանական վարկածն է (չէ՞ որ իրենց՝ ադրբեջանցիների հրոսակները «օրինական» միլիցիայի ծառայողներ են):

Երրորդ կետը, վերջապես: Գորբաչովը դիմում է ադրբեջանական ժողովրդին՝ լինել մեծահոգի, չնայած կուտակված վիրավորանքներին եւ այլն, հանել շրջափակումը, բացել գազամուղը:

Փոխանակ ինքը՝ Գորբաչովը իր իշխանության ուժով հանի շրջափակումը, կոչ է անում ադրբեջանցիներին «ներել» հայերին, որոնք կրկին անգամ մեղավորի դերում են ներկայացվում: Առաջին հերթին պիտի վերականգնել տեղական իշխանության մարմինները եւ հետո նոր բանակցություններ վարել այս կամ այն որոշումները վերանայելու մասին, ոչ թե հակառակը, ինչպես դա առաջարկվում է այս որոշմամբ»: ■

Մոսկվա–Երեւան թռիչքը 300 ռուբլուց ավելի

Ինչպես հաղորդում է «Սնարք» գործակալությունը, Հայաստանի պետական ավիաընկերությունն իր ուղեւորների համար պատրաստում է ամանորի անակնկալ: Ինչպես հայտնի դարձավ, 1992 թ. հունվարի 1-ից կարեւոր փոփոխություններ կմտցվեն տոմսերի գնացուցակում: Մոսկվա թռչելու 2.5 ժամ թռիչքի համար կվճարեն 300-ից ավելի ռուբլի, Սանկտ Պետերբուրգի համար՝ մոտ 400 ռուբլի, իսկ 500 ռուբլով հնարավոր կլինի թռչել մինչեւ Նովոսիբիրսկ: Նշված գներում դեռ հնարավոր են փոփոխություններ, քանի որ այն դեռեւս աշխատանքային նախագիծ է: Ավիաընկերությունը դիմում է այդ քայլին, հաշվի առնելով ռուբլու իսկական արժեզրկումը:

Ինչպես նշում են նախագծի հեղինակները, դա ստիպողական միջոցառում է: ■

Ադրբեջանը կգոյատեւի նաեւ ԽՍՀՄ-ից դուրս

«Ադրբեջանական նավթի մեկ միլիոն տոննայի ազատ վաճառքից կստացվի այնքան եկամուտ, որքան հանրապետության բյուջեն է,– հայտարարեց «Կասպծովնավթգազ» արտադրական միավորման գլխավոր տնօրեն Հուսեյն Ալիեւը: **–Սա հոռետեսների համար լավագույն պատասխանն է, որոնք կասկածում են Ադրբեջանի՝ ԽՍՀՄ-ից դուրս գոյատեւելուն**»: Նրա կարծիքով, հանրապետությունում անհրաժեշտ է ստեղծել մի միասնական մարմին, որը կկազմակերպի նավթահանման, վերամշակման եւ վաճառքի աշխատանքները: Նա նաեւ մեղադրեց կենտրոնին այն բանում, որ Ադրբեջանի նավթային մեքենաշինությունը այսօր 70 տոկոսով բավարարում է Ռուսաստանի կարիքները: Այն դեպքում, երբ հանրապետությանը մնում է միայն 10–12 տոկոսը: ■

Հայաստանի փոխվարչապետը մեկնում է Վրաստան

Հայաստանի առաջին փոխվարչապետ Ռուբեն Չիժբալյանը վաղը մեկնելու է Թբիլիսի՝ բանակցություններ վարելու Վրաստանի ղեկավարության հետ: Ըստ նախնական պայմանավորվածության, այնտեղ կքննարկվեն 1992 թ. Հայաստան-Վրաստան տնտեսական պայմանագիրը, Վրաստանի տարածքով Հայաստան եկող գազամուղի, երկաթուղու եւ ավտոճանապարհների հետ կապված հարցերը: ■

Պակիստանը կճանաչի անկախ Ադրբեջանին

«Պակիստանի կառավարությունը շուտով կքննարկի Ադրբեջանի անկախության ճանաչման հարցը», հայտարարեց Ադրբեջանի Գերագույն խորհրդի մշակույթի եւ կրոնական հարցերի հանձնաժողովի նախագահ Ֆազիլ Մուրադալիեւը, որը վերադարձել էր Լահորից (Պակիստան):

Մուրադալիեւի խոսքերով, նա Պակիստանում հանդիպել է վարչապետ Նավազ Շարիֆի, սենատի նախագահ Վասիմ Սեյիջանի, ուրիշ հայտնի պետական եւ քաղաքական գործիչների հետ, ինչպես նաեւ աֆղանական ընդդիմության առաջնորդներ Ռաբբանիի եւ Նիհմեթիարի հետ: Նիհմեթիարը Մութալիբովին ուղղված նամակում հավաստիացրել է, որ Աֆղանստանում ընդդիմության իշխանության գալու դեպքում Քաբուլը անհապաղ կճանաչի Ադրբեջանի անկախությունը: Նա նաեւ խոստացավ ազատել ադրբեջանցի գերի զինվորներին եւ ընդհանրապես մուսուլմանական հանրապետությունների գերիներին Ադրբեջանի միջոցով:

Հայտարարվեց, որ Ադրբեջանի մասին առավել մանրամասն տեղեկություններ ստանալու համար Բաքու կժամանի Պակիստանի էկոնոմիկայի նախարար Սարդար Ասիմ Ահմեդ Ալին: ■

ԿԱՐՃ ԼՈՒՐԵՐ ԿԱՐՃ ԼՈՒՐԵՐ

Մոտ օրերս կսկսվի բնական գազի տեղափոխումը Մոզդոկից (Հյուսիսային Օսիա) Վրաստանի տարածքով դեպի Հայաստան: Այդ մասին «ԻՖ»-ին հաղորդել են «Գրուզտրանսգազ» ԱՄ տնօրեն Կառլո Նիկոլաեվիլին: Նա նշել է, որ Հայաստանը գազը կստանա սահմանափակ քանակով, քանի որ Վրաստանն ինքն է զգում վառելանյութի դեֆիցիտ:

ԽՍՀՄ Պաշտպանության նախարարությունը երեկ Մոսկվայում կայացած միջհանրապետական խորհրդակցությանը հայտարարել է, թե 1992 թվականին ռազմական ծախսերի համար կտրամադրվի 105 միլիարդ ռուբլի: Ռազմական բյուջեի 61 տոկոսը կլինի Ռուսաստանի բաժինը, 17-ը՝ Ուկրաինայի, 5-ը՝ Ղազախստանի: Ուկրաինան, Մոլդովան եւ Վրաստանը պատրաստակամություն չեն հայտնել մասնակցելու միացյալ զինված ուժերի ֆինանսավորմանը, իսկ Ադրբեջանն ընդհանրապես չի մասնակցել խորհրդակցությանը:

Ադրբեջանի ժողովրդական ճակատը պատրաստվում է մի քանի օր հետո հրատարակել հինգշաբթի օրը ՀՀՇ-ի վարչության կողմից ուղարկված բանակցությունների մասին առաջարկության նախագծի պատասխանը: Այդ մասին «ԻՖ»-ին հաղորդել ԱԺՃ-ի գործկոմի նախագահ Իսա Համբարովը:

Մոսկվայի ադրբեջանցիները՝ երեկ Սպիտակ տան մոտ անցկացրած պիկետի մասնակիցները, ընդունել են դիմում ուղղված ՌՍՖՍՀ նախագահ Բ. Ելցինին՝ ճանաչել Ադրբեջանի հանրապետության անկախությունը, չթողնել Ռուսաստանի քաղաքացիներին մասնակցելու Ադրբեջանի զինված ընդհարումներին, սկսել երկկողմանի բանակցություններ, պատասխանատվության ենթարկել հակաադրբեջանական տրամադրություններ սերմանող պաշտոնատար անձանց:

ԽՍՀՄ սահմանադրական հսկողության կոմիտեի նախագահ Սերգեյ Ալեքսեեւը հակասահմանադրական է ճանաչել Լեռնային Ղարաբաղի առթիվ Հայաստանի եւ Ադրբեջանի ընդունած փաստաթղթերը: Նույն կոմիտեն չի ճանաչել նաեւ միութենական օրենքները միլիցիայի եւ ՊԱԿ-ի մասին: ■

Արաբ-իսրայելյան բանակցությունների 2-րդ ռաունդը՝ Վաշինգտոնում

Շուրջ երեք շաբաթ առաջ Մադրիդում կայացած արաբ-իսրայելյան բանակցությունները վերսկսվելու են առաջիկա չորեքշաբթի, դեկտեմբերի 4-ին, Վաշինգտոնում: Այդպիսով, բանակցությունները հինգ օրով հետաձգելու մասին Թել-Ավիվի խնդրանքը չի հարգվելու:

Բանակցությունների 2-րդ ռաունդին, ինչպես եւ առաջինին մասնակցելու են Իսրայելը, Սիրիան, Հորդանանը, Լիբանանը եւ գրավյալ հողերում ապրող պաղեստինցիների պատվիրակությունը: Մասնակից արաբական երկրներից Լիբանանը անցյալ շաբաթ օրը «հասցրեց» պատերազմ հայտարարել Իսրայելին, այս վերջինի զորքերի կողմից լիբանանյան երեք բանակայինների սպանության պատճառով, հակառակ որ Թել-Ավիվը պաշտոնապես ցավակցություն էր հայտնել այդ առթիվ: Ըստ երեւույթին, պատերազմական վիճակը կարգավիճակի բարձրացման հնարավորություն է տալիս Լիբանանին: Ավելացնենք, որ 1940 թ. Լիբանանը զինադադարի մեջ է Իսրայելի հետ:

Սպասվում է, որ կողմերը բանակցության սեղանի վրա «հայհոյեն» իրար, իսկ «սեղանի տակ» սակարկեն: Չհամբերելով մինչեւ չորեքշաբթի, Սիրիայի արտգործնախարար Ֆարուկ Շարաան երեկ քննադատեց Իսրայելին՝ խաղաղության բանակցությունները ականահարելու համար: ■

Սիրիան վերընտրելու է իր նախագահին

Սիրիայում դեկտեմբերի 2-ին կայանալու են նախագահական ընտրություններ: Միակ թեկնածուն այժմյան նախագահ Հաֆեզ Ասադն է, որը չորրորդ անգամ լինելով, հավանական է, որ ընտրվի: Դամասկոսից հաղորդում են, որ բազմահազարանոց հանրահավաքներ են անցնում երկրի տարբեր շրջաններում ի պաշտպանություն Հաֆեզ Ասադի թեկնածության: ■

digitised by A.R.A.R.@

Մի փանի ամսով էր եկել, երեք տարի է Հայաստանում է, եւ տակավին երկար կմնա, շարունակելով իր նպաստը բերել Հայաստանի առողջապահության զարգացմանը, եթե, իհարկե, այդպիսի ցանկություն հայտնվի:

Խոսքը Ֆրանսիահպատակ հրեա դեղագործ, առողջապահական մի շարք հարցերի եւ առաջարկների, բարեգործական աշխատանքների հեղինակ Էրիկ Օբեղիայի մասին է, որը Ֆրանսիական Կարմիր խաչի Հայաստանի գրասենյակում դեղերի մատակարարման եւ բաշխման պատասխանատուն է:

Էրիկ Օբեղիան Հայաստան եկավ երկրաշարժից հետո:

Եւ հիմա նրա անունը լսելիս մարդիկ ժպիտով, երախտագիտական զգացումներով, ուրախությամբ եւ հարգանքով են արտահայտվում նրա մասին:

– Շալոմ, Էրիկ Օբեղիա...

– Բարեւ, ախպեր ջան,– պատասխանում է հայերենով:

– Ինչպե՞ս ծանոթացաք հայերի հետ ընդհանրապես եւ ինչպե՞ս եղավ, որ Հայաստան եկաք:

– Նախքան Հայաստան գալս հայ ընկերներ ունեի, սակայն երբեք իրենց հետ, բացառությամբ մեկի, Հայաստանի մասին չէինք խոսում: Տուլոնի հիվանդանոցում էի աշխատում: Այնտեղ ունեի մի հոյակապ հայ բժիշկ ընկեր: *«Կյու կյու»* էինք ասում նրան, իր «Քյուրքչյան» ազգանվան պատճառով:

Դեկտեմբերի 7-ին հերթապահում էինք հիվանդանոցում: Եկանք, մտանք նրա ու ի՞նչ տեսնենք՝ մեր սիրելի «Կյու կյու»-ն փլված սեղանի վրա: *«Չկա, չկա, այլեւս Հայաստան չկա»*, փղձկաց նա: Երկու, երեք ամիս շարունակ աջ ու ձախ դիմելով, Dialyse-ի գործիքներ հայթայթելով զբաղվեցի: Քանի որ, այս դեպքում արյան փոխախտության գործիքը անհրաժեշտ է:

Ապրիլ ամսին եկանք ու հասանք Փարիզ:

Մի քանի օր հետո դեղագործ ընկերս ասաց, որ Հայաստան պիտի գնա, Ֆրանսիական M.S.F. Բժիշկներ առանց սահմանի կազմակերպության հետ, եւ գնաց:

Մայիսին հետ եկավ: Շատ ցնցված էր Հայաստանի իրավիճակից: Բավական արժեքավոր գործեր կային, եւ դեղագործների կարիք կար:

Որոշումս տվել էի արդեն:

Հիվանդանոցում գրանցված աշխատանքս ժամանակավոր նրան տվի եւ M.S.F.-ի հետ Հայաստան եկա, երկու ամսով:

500 կգ բեռ կար հետս, ամենաանհրաժեշտ բժշկական գործիքներ, դեղորայք եւ այլն:

Երեւանի «Մնջոյանի ինստիտուտը» մեզ տրամադրեց մեծ պահեստ, որ առավոտվանից գիշեր աշխատելով, օրեր շարունակ կարողացանք որպես օգնություն հասած տասնյակ հազարավոր խառը դեղերը դասավորել:

Վերադարձա Ֆրանսիա եւ տարբեր կազմակերպությունների հետ տեսնվեցի Հայաստանի վիճակը բացատրելու համար: Ֆրանսիական Equilibre կազմակերպության հետ տեսնվեցի եւ ընտրհավորեցի:

Հոյակապ գործ էին անում: Հետեւաբար շատ ծավալուն գործերի մեջ չկարողացան դեպք եղած անփոփվածությունը ցույց տալ եւ այդ ծավալունության մեջ խեղդվեցին:

Ինչ անենք, կպատահի երբեմն: Ամեն երկու շաբաթը մեկ բեռնատար էինք ուղարկում, 20 տոննա տարողությամբ:

Առաջին բեռնատարը Թուրքիայով եկավ:

Ինձ առաջարկեցին իրենց հետ մեկնել Հայաստան, երբ տասնչորս բեռնատար պիտի մեկներ: Դարձյալ եկա Հայաստան: Նալբանդում դեղատուն հիմնելու առաջարկ արեցի:

Հոկտեմբերին համաձայնության եկանք, չորս եղով աշխատեցինք եւ հաջողացրինք: Շատ դժվարություններ ունեցանք, սակայն թե ֆրանսիացիների կողմից, թե հայերի կողմից մեծ աջակցություն ստացանք:

Էրիկ Օբեղիան աշխատեց Լենինականում, Կիրովականում, Սպիտակում մինչեւ 1990 թ. նոյեմբեր ամիսը:

«Մի փանի ամսով էի եկել Հայաստան, եւ մինչեւ այսօր...»

Հարցազրույց Հայաստանում Ֆրանսիական Կարմիր խաչի ներկայացուցիչ Էրիկ Օբեղիայի հետ

«Տիգրան Քոչարյանի հետ շատ լավ աշխատեցինք, հոյակապ աշխատանքային խումբ էինք ստեղծել Կիրովականում», ասում է նա: Այս անգամ էլ Կիրովականում դեղատուն հիմնել պետք էր, եւ հաջողվեց Կիրովականի «Գթություն» կազմակերպության աջակցությամբ:

– Իսկ ինչպե՞ս են մատակարարվում այդ դեղատները:

– Օգտագործելով մեր կապերը եւ միջազգային եւ հայկական պատրաստակամ ուժերը, ապահովում ենք բացառապես շարունակական, տեւական մատակարարում, մինչեւ որ Հայաստանն ինքը արտադրի, օգնության պետք չունենա եւ նույնիսկ սկսի ուրիշներին օգնել:

Օրինակ, Կիրովականի դեղատան հարցը: Ֆրանսիայի Նիմ քաղաքում կար «Altitude 5165» հայերի կողմից ստեղծված մի կազմակերպություն: Այս կազմակերպությունը հիմնել են հայր եւ որդի Մեխչյանները: Հայրը՝ Սամվել Մեխչյանը, նախկին կիրովականցի է, որը 30 տարի է ապրում է Ֆրանսիայում: Այս ընտանիքը իր ուժերով հավաքած օգնությունը օդանավով բերեց եւ Հայաստանում իրենք իրենց ձեռքով բաժանեցին ժողովրդին: Այս ընտանիքը ստանձնել է դեղատան մատակարարումը:

Շատ դժվարություններ կան, իհարկե, սակայն Էրիկ Օբեղիան եւ այս հոյակապ ընտանիքը պիտի աշխատեն արտասահմանից մատակարարել, մինչեւ որ Հայաստանի արտադրած դեղերը հասնեն արեւմտյան մակարդակին:

– Պրն. Օբեղիա, մեր այսօրվա արտադրած դեղերի որակի, քանակի մասին տեղեկություններ կարո՞ղ եք տալ: Հետո, մեր պակաս ու ավելի կողմերի մասին:

– Չեմ կարող պատասխանել, սակայն մոտ ապագայում անպայման: Ես նկատել եմ, որ մինչեւ օրս այդպիսի լուրջ տեղեկություն չկա, դրա համար սկսել եւ մոտ ապագայում պիտի ավարտեմ մի ընդհանուր աշխատանք, որ հետազոտվում են Հայաստանի այսօրվա արտադրությունը, պահանջները, գնելու ու բաշխումի հարցերը, դժվարությունները եւ առաջարկությունները:

1990 թ. օգոստոսին վերադարձա Ֆրանսիա եւ Ֆրանսիական Կարմիր խաչի հետ տեսակցելու առիթ ունեցա: Իրենց հետ հետեւյալ ծրագրերը մշակեցինք եւ իրականացնում ենք.

Ադրբեջանից եկած փախստականների համար շարժուն դիսպանսեր հիմնել, որ դեղորայքի եւ ատամնաբուժական ծառայություն կար: Սա աշխատեց ապրիլից մինչեւ սեպտեմբեր ամիսը:

Երկու դիսպանսերներ հիմնեցինք Մասիսի Ռանչպար գյուղում եւ Վարդենիսում:

Զբաղվում ենք նաեւ մշակութային գործունեությամբ:

Ֆրանսիայի ամենամեծ ջութակահարներից, Ռոստրոպովիչի աշակերտ Դոմինիկ Վիյանկուրը մեր միջոցով Հայաստան եկավ ու երկու համերգ տվեց:

Այս հոյակապ ջութակահարի ազնվափայլ տիկինը՝ Գիլոմետը, որ նաեւ նշանավոր է Եվրոպայում որպես քանդակագործուհի եւ նշանավոր փիլիսոփա, գիտահետազոտող Լուի Լը Պրենսի դուստրը, եկավ Հայաստան ու քանդակներ արեց:

Իր 7 քանդակները այսօր զարդարում են Ռանչպարի դիսպանսերը: Նա աշխատում է նաեւ հայ եւ Ֆրանսիացի արվեստագետների կապերի զարգացման մարզում:

Հուսով ենք, որ ոչ շատ հեռու ապագայում այս աշխատանքների պտուղները կերեւան:

Էրիկ Օբեղիան, որը Իսպանիայից դուրս արված հրեայի զավակ է, ասում է, թե գուցե սա էր, որ իրեն ավելի կապեց, հուզեց եւ նույնիսկ հարազատ դարձրեց հայ ժողովրդին:

Մի ժողովուրդ, որ նրա պապերի նման, մի շարք անարդարություններ է կրել, իր սեփական հողից դուրս արվել

Չափազանց համեստ ու մեծահոգի, հայ ժողովրդի նոր բարեկամը անպայման ուզում է նշել Աշոտ Սարգսյանի գլխավորությամբ Հայաստանի Կարմիր խաչի բոլոր անդամների կատարած աշխատանքը:

«Մի փանի ամսով եկա Հայաստան, գտա չտեսնված հյուրասիրություն, ջերմություն, մի ինչ միամտություն եւ շատ գեղեցիկ ու փաղցր կանայք:

Հանգիստ կարող եմ ասել, որ ցանկացած արեւմուտքցի բացարձակապես չի խորշի, այլ հաճույքով կաշխատի Հայաստանում»:

Մեզ թվում է, Էրիկ Օբեղիան բավական օգտակար կարող է լինել Հայաստանի առողջապահության նախարարությունում նոր ընտրվելիք միջազգային հարաբերություններ բաժնում:

– Շալոմ, Էրիկ Օբեղիա ջան:

– Բարեւ, ախպեր ջան:

Ռաֆֆի ՖԵՐՍՈՆ ԱՐԱՄՍ

Երեւան-Փարիզ օդանավը ուշանում է

Նոյեմբերի 28-ին, ճիշտ ութ ժամ հապաղումով մեկնեց այն օդանավը, որ ինչպես ամեն հինգշաբթի, պիտի մեկներ Փարիզ:

Առավոտյան ժամը 05-ից Երեւանի «Զվարթնոց» օդակայանի «Ինտուրիստ»-ի բաժինը անհանգիստ վիճակի մեջ էր, ինչպես ամեն հինգշաբթի: Երկու տարի գործող «Երեւան-Փարիզ-Երեւան» ուղիղ օդանավային գծի պատճառով արդեն ոչ շատ համակրելի դարձած օդակայանի ընդհանուր տեսքը դարձել էր ավելի անտանելի:

Եղել էին այնպիսի բազում դեպքեր, երբ Փարիզից Երեւան 4 ժամ եւ 20 րոպեում հասնող ուղեւորները Երեւանի Զվարթնոց օդակայանի մուտքի դռնից մինչեւ ելքի դուռ իջնելը անցկացրել էին ճիշտ հինգ ժամ:

Ճամպրուկների՝ օդանավից մինչեւ մաքսատուն հասնելը, այստեղի քննումները, ամենանախնական մաքրության պայմանների բացակայությունը, պաշտոնյաների բացարձակ դանդաղությունը եւ անկազմակերպվածությունը շատ վատ էր ազդում, մանավանդ Հայաստան առաջին անգամ եկող օտարազգի հյուրերի վրա:

Սրանցից մեկը, նույնիսկ չդիմանալով, «ախոռ» էր անվանել «Զվարթնոց» օդակայանը իր հեռատեսիլից կատարած մի ելույթում:

Իսկ Նոյեմբերի 28-ին այս օդանավի մեծ հապաղումով մեկնումի պատճառը այլ էր:

Օդանավի 164 տեղի փոխարեն նույն օրվա միակ չվերթի համար վաճառվել էր ավելի քան 200 տոմս:

Ո՞վ էր վաճառել, ինչպե՞ս էր վաճառել, բոլոր սրանց պատասխանները, առաջիկա քննության արդյունքում, կարծում ենք, երեւան կգան: ■

Ավելի շատ կտուժի աղետի գոտին

Հայաստանի էկոնոմետեսկոմի օրերս տեղի ունեցած նիստում պարզ դարձավ, որ եկող տարվա համար աղետի գոտու շինարարությանը հատկացվում է 120 մլն. ռուբլի, այդ թվում Կիրովականին՝ 40 մլն., պահանջվող 149 մլն-ի փոխարեն: Այդ գումարով եկող տարի, ելնելով շինարարության հնարավորություններից, պետք է կառուցվեր 120 հազար քմ բնակմակերես:

Երեւանին անհրաժեշտ 212 մլն-ի փոխարեն հատկացվել է 65 մլն ռուբլի: Մայրաքաղաքի ղեկավարությունը որոշել է այդ հարցը լուծել կոոպերատիվ բնակարանաշինությամբ՝ սկզբնական մուծումը սահմանելով 60-70 տոկոս: Սակայն աղետի գոտում նպատակահարմար չէ այդ մոտեցումը, որովհետեւ Կիրովականում 3 սենյականոց բնակարանի սկզբնական մուծումը կկազմի 65.000 ռուբլի: Այդքան բարձր գները շատ քչերին են մատչելի, եւ հազիվ թե մայրաքաղաքի օրինակին հետեւելը օգնի հիմնահարցի լուծմանը: Շինարարությանը հատկացվող գումարների իջեցումը 25 տոկոսի հանրապետության ղեկավարները բացատրում են Հայաստանի բյուջեի աղքատացմամբ: Այդուհանդերձ, ասացվում է, որ աղետի գոտում դեռեւս երկար ժամանակ մարդկանց միակ հույսը մնալու են ժամանակավոր կացարանները: Միայն Կիրովականում այդպիսի հազարավոր ընտանիքներ կան: ■

Հրաչիկ Սիմոնյանը Բոստոնում

«Սփիւռքահայութեան հետ կապի կոմիտէն կ'ուզէ դառնալ ինքնավար եւ ինքնաբաւ»

Սփիւռքահայութեան հետ կապի կոմիտէի նախագահ Հրաչիկ Սիմոնեան վերջին երե շաբաթները իր կնոջ հետ հիւրաբար կը գտնուի Միացեալ Նահանգներ:

Շաբաթ, 23 Նոյեմբերին «Պայքար»-ի խըմ բազրատունը այցելեց Սփիւռքահայութեան հետ կապի կոմիտէի նախագահը:

- Անցեալ 27 տարիներուն Սփիւռքահայութեան հետ մշակութային կապի կոմիտէն գնահատելի գործեր կատարած է, **«ան միակ հող եղած է»**, որ հայրենիքը կապած է սփիւռքի մշակութային մարզին մէջ (հոս կարելի չ չմէջբերել նոյն կոմիտէին մասին նախագա Տէր-Պետրոսեանի գնահատականը՝ առջի շա բաթ Օտտաւա գտնուած միջոցին. **«Մինչե հիմա հայրենիք-սփիւռք կապերը իրականա ցել են կազմակերպութիւնների միջոցով Հայաստանում ստեղծուած է եղել մի կի սաս-պաշտօնական սփիւռքահայ կոմիտէ, որ չգիտեմ որքանով է նպաստել այդ կապերի ամ րապնդմանը...»**, ըսած էր Տէր-Պետրոսեանը)*:

• Հիմա փոխուած է Հայաստանի իրադրու թիւնը, ստեղծուած են նոր պայմաններ, բացու ած են ճանապարհները, եւ հետեւաբար բաց մազան պէտք է ըլլան կապերը:

• Նոր համակարգին մէջ Կոմիտէն իր տեղ կ'ունենայ, **«իր ասելիքը կ'ունենայ»**, շարու նակելով հանդերձ իր անցեալի գործը, որպէ սփիւռքի հետ **«կապի հիմնական օղակ»**: Ա է կապը սփիւռքի բարեգործական հաստատու թիւններու հետ: Գալուստ Կիւլպէնկեան հիմ նարկութիւնը տարեկան 450,000 դոլլարի օգ նութիւնը կը կատարէ իր միջոցով: Գումարը կը բաշխուի համաձայն Կոմիտէին պատրաստած վերլուծում-տեղեկագրին, զոր կը կատարէ մաս նագէտ խումբ մը, ընդունիլ հիւրեր, ծեւակեր պել վիզաներ:

• Յառաջիկայ տարի Յունուարէն **«Հայրենի քի ձայն»**-ը լոյս պիտի տեսնէ 16 էջով: Թեր թին նոր խմբագիր նշանակուած է ծանօթ բա նաստեղծ, գրող Աղասի Այվազեանը:

• Կոմիտէն փոխած է իր անունը, այժմ կը կոչուի «Սփիւռքահայութեան հետ կապի կոմի տէ» (ինկած է «մշակութային»-ը): Պիտի փոխուի նաեւ թերթին անունը:

• Կոմիտէն ապակուսակցական է (կամ պի տի ըլլայ):

• Կոմիտէն կ'ուզէ ինքնավար (անկախ) դառ նալ: Ասոր համար անհրաժեշտ է նիւթական ինքնաբաւութիւնը. **«Ֆինանս տուողը կը պա տուիրէ նաեւ»**, իսկ Կոմիտէն չ'ուզեր որեւէ մարմնի ենթակայ ըլլալ: Որպէս նիւթական աղ բիւր, այժմ կը նախատեսուի մուտք ունենալ թերթին վաճառքէն: Համահայկական ըլլալով ան բաժանորդներ պիտի ունենայ ամբողջ աշ խարհի մէջ: Հիմնուած է **«Սփիւռք»** հրատարա կութիւնը, որ 25 հատորով լոյս պիտի ընծայէ սփիւռքահայ վէպեր: Յառաջիկայ տարի լոյս պիտի ընծայէ առաջին 3-4 հատորները: Պիտի կազմակերպուի, սկսելով Ֆրանսայէն, «Ուղեւո րութիւն ի Հայաստան» ծրագիրը, որ սփիւռքա հայ զբօսաշրջիկներ կամ Հայաստանին ծանօ թանալ ուզողները պիտի փոխադրէ Հայաստան արտասահմանեան ճամբորդական գրասենեակ ներու միջոցով, եւ ճամբորդները պիտի տեղա ւորէ Կոմիտէին կառուցանելիք 20-25 սենեա կանոց պանդոկին մէջ: Երկու շաբաթը մէկ ժամ Երեւանի հեռատեսիլէն պիտի պատեհ րասփռուի Կոմիտէին կողմէ պատրաստուած լը րատուական յայտագիր մը: Պիտի կազմուի նաեւ տասը հոգիներէ կազմուած քաղաքագի տական հետազօտութեան մարմին մը: Կարեւորը ինքնաբաւ եւ ինքնավար դառնալն է:

• Ներքին սփիւռքի մէջ այժմ կ'ապրին շուրջ 2 միլիոն հայեր, որոնցմէ շատեր հեռացած են հայկական կեանքէ եւ մոռցած են հայերէնը: Կոմիտէն պիտի զբաղի նաեւ անոնց ծակա տագրով:

• Սփիւռքահայութեան հետ կապի կոմիտէն կազմուած է 60 անդամներէ բաղկացած անձ նակազմով: Նախագահին Ա տեղակալն է Կա րէն Միքայէլեանը, որ դիւանագիտական փորձա ռութիւն ունեցող դէմք մըն է. ան աշխատած Մոսկուա եւ խորհրդային դեսպանատուներու մէջ

Հրաչիկ Սիմոնեան Նիւ Եորքէն ետք այցելած էր Ֆիլադելֆիա, Դիթրոյթ եւ Չիկագօ քաղաք ները: Հայենի հիւրը Բոստոնէն պիտի մեկնէ Մոնրեալ, Տորոնթօ եւ Լոս Անջելըս, ուրկէ պի տի վերադառնար Հայաստան:

Բոստոն, սեփ. թղթ

*Այստեղ պէտք է մէջբերել նաեւ, երեւի, Նոյեմբերին պրն Հ. Սիմոնեանի խօսքերը Կոմիտէի վերջին խորհրդաժողո վի ընթացքին, թէ անցեալ տասնամեակներին կոմիտէն ե դել էր ընդամենը ՊԱԿ-ի հրահանգները կատարող մար մին, չբացատրելով, թէ ինքը իբրեւ կոմիտէի «զաղափա րախօսութեան» բնագաւառի տնօրէն ո՞ւմ հրահանգները կատարող մարմին էր ներկայացնում...

digitised by A.R.A.R.@

Կառուցում ենք իրավական պետություն

Տպագրելով այս հրապարակումը, խմբագրությունը գիտակցում է, որ դժվար է ստանձնել դատապաշտպանի դեր մի գործում, ուր ոտնահարվում են առեւտրի աշխատողների իրավունքները, ուր նրանք հանդես են գալիս որպես զոհեր։ Հասարակությանը ավելի շատ հայտնի է նրանց այլ կերպարը։ Սակայն կոնկրետ դեպքում մեզ հետաքրքրում են քաղաքացիների իրավունքները եւ այն հոռի բարքերը, որ երբեմն բույն են դրել կադրային քաղաքականության մեջ, ինչը մենք ցավով ենք նշում։

Հոդվածագիրը դատավոր չէ, ոչ էլ նրա խոսքը՝ վերջնական։ Բնականաբար, հակառակ կողմին նույնպես խոսքի իրավունք է վերապահվում։

Իրականացավ դարերի մեր երազանքը. անկախացանք, որը մեզ խոստանում է լուսավոր, արդար ու իրավական պետություն։

Ցավոք, առայժմ դրանք միայն խոստումներ են։

Որպեսզի ասածս մերկ չթվա, խոսեմ միայն փաստերով։

Մելիք Մկրտչի Փափազյանը, որը 87 թ. փետրվարից աշխատում էր երրորդ սննդառի տնօրեն, հանկարծ 1991 թ. հունվարի 21-ին Երքաղխորհրդի գործկոմի առեւտրի վարչության, հետո՝ բնականաբար Օրջոնիկիձեի շրջանի թիվ 3 սննդառի փոխտնօրենի հրամաններով, ինչպես ասում են՝ «առանց դես ու դատաստանի» ազատվում է աշխատանքից։

Նրա ազատման չհիմնավորված հրամանը ձեւակերպել են այնպես, իբր նա նախատոնական օրերին առեւտուր կազմակերպող պատգամավորներին խանգարել է, նրանց ահաբեկել եւ սննդառում տեղ գտած թերությունների նկատմամբ հսկողություն չի սահմանել։

Այս հրամանում զավեշտն այն է, որ այն ժամանակաընթացքում, երբ սննդառում հանձնաժողով է գործել, եւ համաձայն արձակված հրամանների ինքը աշխատանքներն, իբր, ձախողել է, Փափազյանը տանը հիվանդ պառկած է եղել։ Հրաման տվողները նեղություն չեն կրել գոնե օրերը համադրել իրենց ստին։ Ինքնավստահությունը նրանց արգելել է զուր տեղը նեղություն կրել, միեւնույն է, որոշել են Փափազյանից ազատվել եւ վերջ։

Մելիք Փափազյանը նման ճշմարտությունը չկարողանալով կլլել, դիմում է դատարան։ Օրջոնիկիձեի շրջանի ժողդատարանը գործը մանրակրկիտ քննելուց հետո գալիս է այն եզրակացության, որ Մելիք Փափազյանը պարզապես զոհ է դարձել մեզանում շարունակվող կադրային քաղաքականության արատավոր ոճին, եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 190-194 հոդվածներով, բավարարում է Մելիք Մկրտչի Փափազյանի հայցը՝ վերականգնելով նրան իր նախկին աշխատանքում։ Վճիռը 1991 թ. օգոստոսի 27-ի ՀՀ Գերագույն դատարանի …գործերով դատական կոլեգիայի կողմից …նում է ուժի մեջ։

Դե ինչ, կասեք՝ ի՞նչ է պատահել, արդարությունը հաղթել է, արժե՞ դրա մասին խոսել։ Արժե, եւ այն էլ ինչպես։ Արդարությունը հաղթել է միմիայն դատարանի պատերի ներսում։ Պարզվում է, որ դրսում դատարանի վճիռը զրո է, քանզի այսօր շատ հիմնարկ-ձեռնարկությունների նորաբույս ղեկավարները, …ցի իրենցից, բոլորին անտեսում են, նրանց …մար օրենքը իրենց անօրեն, անգրագետ, …ու ճիշտ գրված հրամաններն են եւ …րջ։

Քաղխորհրդի առեւտրի վարչության պետ …Արմեն Հարությունյանը թքած ունի դատարա…ի եւ նրա վճռի վրա։ Նա, իրեն ամենազոր …ալով հրամցված աթոռի վրա, Մելիք Փա…փազյանին չի վերականգնում պաշտոնում, …չնայած վերադասից ստացված պաշտոնական …պահանջին։

Եթե Հարությունյանը միայն Փափազյանի …նկատմամբ այս ձեւով վարվեր, կմտածեինք, …նրա նկատմամբ անձնական հակակրանք ունի …եւ չի ուզում նրա հետ աշխատել։ Ցավոք, …այդ հակակրելի մարդկանց շարանը բավա…կան երկար է։

…Ասյոթա Կարապետի Մկրտչյանն էլ աշ…խատել է նույն թիվ 3 սննդառի թիվ 303 …խանութում, բայց որպես վարիչ։ Սակայն ա…սես, որ նա էլ դուր չի եկել Արմեն Հա…րությունյանին, եւ Հարությունյանը նրանից էլ …որոշել ազատվել։ Թե ինչպես, թող պատմի …Ասյոթա Մկրտչյանը։

— 1990 թ. դեկտեմբերի 19-ին 303 խանութը …ստացել էր 20 պարկ կերակրի աղ։ Վաճառքի …ժամանակ խանութ մտան երկու երիտասարդ, …ներկայացնելով ՀՀՇ-ի իրենց կապույտ գր…քույկները, սկսեցին ստուգել աղի ստացման …ապրանքագրերն ու փաստացի աղի քանակը։ …ի խախտում չգտնելով՝ հարցրին իմ ա…զգանունն ու գնացին։ Մեկ օր հետո, …դեկտեմբերի 24-ին ինձ առեւտրի վարչությու…ն …հայտնեցին, որ աղի վաճառքի ժամանակ …խախտումներ են եղել։ Ես մտա վարչության …Արմեն Հարությունյանի մոտ՝ պարզելու թյուրիմացությունը, սակայն նա, նույնիսկ հաշվի չառնելով ոչ իմ տարիքը, ոչ իմ վաստակը, շատ կոպիտ ինձ ընդհատեց ու համարյա դուրս շպրտեց առանձնասենյակից գոռալով. *«Այսօրվանից ազատված ես աշխատանքից, անկախ նրանից՝ մեղք ունես, թե չունես»*։ Ստիպված դիմեցի դատարան։

Էրեբունու շրջանի ժողդատարանը, լսելով Մկրտչյանի հայցը, պարզեց, որ տեղի է ունեցել օրենքի կոպիտ խախտում։ Ինքնակոչ ստուգողները ոչ մի պաշտոնական փաստաթուղթ չեն ներկայացրել, որ իրենք իրավունք ունեն ստուգում կատարելու եւ լիազորված են ստուգելու թիվ 303 խանութը եւ այսպես ասած ստուգումից հետո հեռացել են։ Նրանք հետագայում գործով վկաներ Ռոլանդ Գալստյանը եւ Մկրտիչ Անտոնյանը, ժողդատարանին հայտնել են, որ իրենք երկրապահ ջոկատի մարտիկներ են, սակայն Երքաղխորհրդի գործկոմի առեւտրի վարչության պետը բանավոր իրենց հանձնարարել է ստուգել թիվ 3 սննդառի խանութը, եւ քանի որ իրենց առաջին անգամ էր նման գործ հանձնարարվում, ուստի ակտ կազմելու կանոնները չեն իմացել։

Ամեն մի բանական էակ հարց կտա՝ երկրապահ ջոկատի տղաները ի՞նչ կապ ունեն առեւտրի վարչության հետ, չէ՞ որ նրանց պարտականությունը մեր սահմանները պաշտպանելն է, ոչ թե Արմեն Հարությունյանի շահերը։

Որտե՞ղ եւ ե՞րբ է գրված, որ ՀՀՇ-ի անդամները իրավունք ունեն իրենց «կուսակցության» կապույտ անդամատոմսերը խանութներում ցույց տալով՝ ահաբեկել խանութի աշխատողներին ու հանդես գալ ստուգողների դերում։ Եթե կուսակցության անդամատոմսերը վերահսկող օրգանների վկայականների են սկսել փոխարինել, խորհուրդ կտայի, արժանապատվությունը մի կողմ նետելով, նույն ձեւով վարվեին մեր մյուս կուսակցությունների անդամները, քանզի միակուսակցության ժամանակները անցել են, եւ մեկ կուսակցականության ղեկավար ու ձեռնոց դերից վաղուց ձերբազատվել ենք։

Ինչեւէ, դատարանը քաղխորհրդի առեւտրի վարչության պետ Արմեն Հարությունյանի գործողությունները համարելով աշխատանքային օրենսգրքի կոպիտ խախտում, վճռում է Մկրտչյանին վերականգնել իր նախկին աշխատանքում։

Սակայն այս վճիռն էլ է մնում որպես դատարանի աշխատանքի վկա։ Մկրտչյանը մինչեւ օրս չի վերականգնված աշխատանքում, քանի որ հաստատակամ Արմեն Հարությունյանը մասը բաց տալով նրա երեսին ասել է. *«Ուր ուզում ես դիմիր, տերը ես եմ, ես էլ քեզ չեմ վերականգնելու»*։

Ալեք Նավասարդի Ավալյան։ 1975 թ. աշխատել է Սպանդարյանի շրջանի թիվ 2 սննդառի թիվ 166 խանութում որպես վարիչ-վաճառող։

Ավալյանի ճակատագիրը, համեմատած իր նախորդ բախտակիցների հետ, առավել դաժան է եղել։

1984 թ. դեկտեմբերի 19-ին Սպանդարյանի ժողդատարանի կողմից նա դատապարտվել է ազատազրկման 2 տարի ժամկետով։ 1990 թ. սեպտեմբերին Հանրապետության Գերագույն դատարանի կողմից Ալեք Ավալյանի գործը բեկանվել է եւ ուղարկվել լրացուցիչ քննության, հաշվի առնելով, որ նրա նկատմամբ ցուցմունքները հակասական են եւ լուրջ վերլուծության չեն ենթարկվել։

Օրջոնիկիձեի շրջանի ՆԳ բաժնի կողմից գործը կարճվել է՝ ապացույցների անբավարարության պատճառով, եւ նա վաղաժամկետ ազատվել է պատժից։

Տուն դառնալով, Ավալյանը դիմում է՝ վերականգնվելու իր նախկին աշխատանքում։

Բայց այս դեպքում էլ Արմեն Հարությունյանը մասը բաց է տալիս եւ հայտարարում. *«դատարանի վճիռն էլ եթե բերի՝ մեկ է, աշխատանքում չի վերականգնվելու»*։

Ինչպես տեսնում եք, Հարությունյանի մասը դատարանի վճռից զորավոր է։

Թամարա Խաչատուրի Սիմոնյան։ 1974 թվականից աշխատել է թիվ 3 սննդառում որպես ապրանքագետ, իսկ 1987 թ. նույն սննդառի թիվ 34 խանութում որպես վարիչ։

1990 թ. նոյեմբերի 21-ին ձեւակերպելով իր հերթական արձակուրդը՝ մինչեւ դեկտեմբերի 16-ը գտնվել է արձակուրդում, իսկ մինչեւ դեկտեմբերի 24-ը եղել է հիվանդ եւ ունեցել է օրինական անաշխատունակության թերթիկ։

Երբ դեկտեմբերի 25-ին ներկայացել է թիվ 3 սննդառ՝ շարունակելու աշխատանքը, իրեն հայտնել են, որ ինքը ազատված է աշխատանքից Երեւանի քաղխորհրդի գործկոմի առեւտրի վարչության 1990 թ. դեկտեմբերի 13-ի թիվ 253 հրամանով։

Դե ինչ, Թամարա Սիմոնյանն էլ մյուսների նման դիմում է դատարանի օգնությանը։ Նա իր հայցում նշում է, որ իր արձակուրդում եղած ժամանակ խանութը ձու ստանալու հարցերում թույլ է տվել խախտումներ, որի համար փոխանակ պատասխանատվության ենթարկելու իրեն փոխարինող Լիդա Սարգսյանին, իրեն են ազատել աշխատանքից։ Միաժամանակ նշել է, որ հրամաններում չեն նշել, թե աշխատանքային օրենսգրքի ո՞ր հոդվածով են իրեն ազատել աշխատանքից եւ, որ կարեւորն է՝ իրեն չեն տվել աշխատանքային գրքույկը, որի պատճառով ինքը զրկվել է այլ աշխատանքի ընդունվելու հնարավորությունից։

Ժողդատարանը բավարարում է Թամարա Սիմոնյանի հայցը։

Սակայն մինչեւ օրս Թամարան նույնպես չի վերականգնված իր նախկին աշխատանքում։

Այս բոլոր գործերը ուսումնասիրողը չի կարող չզարմանալ եւ չզայրանալ։ Կարծես Արմեն Հարությունյանը, պաշտոն ստանձնելով, իր առջեւ խնդիր է դրել բոլոր փորձառու աշխատողներին ազատել եւ նրանց փոխարինել իր մարդկանցով, չխորշելով այդ նպատակին հասնելու ոչ մի միջոցից, քանզի փաստերը 3-4-ը չեն, դրանք բազմաթիվ են։ Չխորշելը, ըստ երեւույթին, նրա համար սկզբունք է։ Կարդում ենք նոյեմբերի 7-ի *«Հայաստանի Հանրապետություն»* թերթի առաջին էջում տպագրված *«Հայաստանի Հանրապետության Գերագույն խորհրդի պատգամավորների ընտրությունների Կենտրոնական հանձնաժողովում»* վերնագրով նյութը. *«Նոյեմբերի 5-ին տեղի ունեցավ Հայաստանի Հանրապետության Գերագույն խորհրդի պատգամավորների ընտրությունների կենտրոնական հանձնաժողովի հերթական նիստը, որը վարում էր հանձնաժողովի նախագահ Ռ. Ամիրյանը... Քննարկելով Մասիսի շրջանի Հովտաշատ թիվ 222 ընտրատարածքում հոկտեմբերի 27-ին կայացած կրկնական քվեարկության արդյունքների վերաբերյալ ստացված դիմում-բողոքների ուսումնասիրության արդյունքները, արձանագրելով, որ այդ ընտրատարածքում ընտրությունները անցել են կոպիտ խախտումներով, հանձնաժողովը որոշեց թիվ 222 ընտրատարածքում ընտրությունները անվավեր ճանաչել եւ գործի քննությունը հանձնել դատախազությանը»*։

Զարմանալին այն է, որ Հովտաշատի բնակիչները ընտրություններից առաջ հարց չեն տվել, թե ով է Արմեն Հարությունյանը, ի՞նչ կապ ունի իրենց գյուղի կամ շրջանի հետ, որ ներկայացել է որպես պատգամավորի թեկնածու։ Հարց չեն տվել եւ այսօր։ Կանգնել են փաստի առաջ։ Մեծերը լավ խոսք ունեն. *«Տասը չափիր, մեկ կտրիր»*։ Դե ինչ, դատախազությունը կքննի թիվ 222 ընտրական օկրուգի հանձնաժողովի անդամների հարցը եւ ամեն ինչ ջրի երես կբարձրանա, եւ գուցե այս անգամ հասարակությունը կիմանա, թե ով ով է, ով ինչ ճանապարհով է մագլցել պաշտոնական բուրգի աստիճաններով եւ հաջորդ ընտրությունների ժամանակ ավելի զգույշ եւ խոհեմ կվարվի, որպեսզի մենք ցեխից դուրս գալով՝ ցեխաջուրը չընկնենք։

Այս ամբողջ պատմությունը լսելուց հետո երեւի հարց կառաջանա, թե ես ինչո՞ւ չեմ հանդիպել Արմեն Հարությունյանի հետ։ Քանի որ Հարությունյանն առանց նախօրոք պայմանավորվելու ոչ մեկին չի ընդունում, ես հարցրի այդ պայմանը եւ յոթ անգամ աշխատեցի հեռախոսով կապվել նրա հետ։

Ավաղ, համառ քարտուղարուհուց միայն լսեցի՝ *«տեղում չի, չգիտեմ երբ կլինի, ի՞նչ հարցով է, ինձ ասեք ես կասեմ գաք, թե ոչ»*։

Եւ ես ստիպված մեր հանդիպումը տեղափոխեցի մամուլ եւ մամուլով էլ հարցս ուզում եմ ուղղել Էրեբունու եւ Մաշտոցի շրջանների ժողդատարաններին։

Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքի 137 հոդվածում ասված է. «... *աշխատանքում վերականգնելու վերաբերյալ դատական վճիռը չկատարելը... պատժվում է ազատազրկմամբ մինչեւ մեկ տարի ժամկետով...*»։

Ինչո՞ւ նման ղեկավարների նկատմամբ չեք կիրառում այդ հոդվածը։

Լ. ԴԵՒՈՅԱՆ

«Ներքին զորքերը Արցախի խնդիրը չեն լուծելու»

Այսպես էր մտածում հոկտեմբերի կեսին Ստեփանակերտի պարետի տեխնիկական գծով տեղակալ Ալեքսանդր Միխայլովիչ Բիլեցինը

— Ինչպե՞ս եք վերաբերվում Արցախում բնակվող հայերին։

— Շատ լավ եւ հայերին, եւ ադրբեջանցիներին։ Մեզ համար տարբերություն չկա։

— Իսկ Արցախի անկախ հանրապետության հռչակմանը կամ միացմանը Հայաստանի՞ն։

— Դե, այստեղ ոչ մի կապ չունի Հայաստանը։ Սա Ադրբեջանի տարածքն է, եւ դա Ադրբեջանի ներքին գործն է։

— Եթե Արցախի հայերը կողմ քվեարկե՞ն։

— Անձամբ իմ վերաբերմունքը Ադրբեջանի կողմն է, ինչո՞ւ տարածք կորցնել։ Այն Ադրբեջանինն է ներկա պահին, գործող սահմանադրությամբ։ Եվ ընդհանրապես այն Արցախի ժողովրդի գործն է։ Իսկ այստեղ միայն հայեր չեն ապրում։ Այստեղ նաեւ ադրբեջանցիներ են ապրում։

— Ո՞րն է այստեղ ներքին զորքերի դերը։

— Իրագործում ենք հատուկ դրության օրենքը, այսինքն թույլ չտալ արյունահեղություն երկու կողմերից։ Բայց այս ամենը հարցի լուծում չէ։ Այն քաղաքագետների գործն է։

— Ձեր կարծիքով, ինչպիսի՞ն է ներկա իրավիճակը Արցախում։

— Շարունակվում է այն ամենը, ինչ որ եղել է։ Այս ամենին ազգային երանգ է տրվում, սակայն երեւում է այն չկա արդեն։

— Իսկ ի՞նչ են անում ներքին զորքերը Արցախի շրջափակումը վերացնելու համար։

— Մենք կարող ենք ճանապարհներին անվտանգություն ապահովել, բայց լրիվ երաշխիք ոչ ոք չի կարող տալ, որովհետեւ երեւում է, որ կան կաշառված մարդիկ, որոնք կրակում են ճանապարհներին։ Չնայած ներքին զորքերը չեն լուծելու այդ խնդիրը։ Դա տնտեսության հարցն է։ Իսկ տնտեսության ղեկին Ադրբեջանն է կանգնած։ Ամեն ինչ Ադրբեջանի ձեռքին է։

— Ձեր կարծիքով, ե՞րբ վերջ կտրվի պատերազմին Արցախում։

— Երբ լուծվի արցախյան խնդիրը։ Դժվար է ասել, թե դա երբ կլինի։

— Ի՞նչ կասեիք այն մասին, որ Ստեփանակերտի օդանավակայանը հսկում են Ադրբեջանի օմոնականները։

— Այնտեղ արդեն երկու ամիս է նրանք չկան։ Այնտեղ Ադրբեջանի տրանսպորտային միլիցիան է։ Օդանավակայանը նույնպես ամբողջությամբ տրված է Ադրբեջանի ներքին գործերի մարմիններին։

— Չե՞ք կարծում, որ արցախյան գործընթացը բնական է եւ այդ ամենին, այդ թվում նաեւ զինվորականներին, նույնպես մի օր վերջ կգա այստեղ։

— Դե՛, ձեր հարցը լավը չէ, պրովոկացիոն է։ Ի՞նչ է նշանակում վերջ կգա։ Ի՞նչ է նշանակում գործընթաց։ Սա գործընթաց չէ, սա պատերազմ է։ Իսկ մենք այստեղ իրագործում ենք ԽՍՀՄ նախագահի հրամանագիրը հատուկ դրություն մտցնելու մասին։ Գուցեեւ ոչ այնպես, ինչպես ցանկալի կլիներ։

Հարցազրույցը վարեց Գայանե ՍԵՐՈԿՅԱՆԸ

Հունգարական գործակալությունը ապատեղեկացնում է

«Հունգարական դեպքերի առաջինից մինչեւ վերջին օրը ես եղել եմ Բուդապեշտում, ապրել եմ խորհրդային դեսպանատան շենքում եւ կարող եմ լիիրավ պատասխանատվությամբ հայտարարել, որ այդ ընթացքում չի եղել ոչ մի այնպիսի դեպք, որպիսին հիմա հաղորդվում է, հենվելով հունգարական գործակալության վրա»։ Այսպես է հայտարարել ԽՍՀՄ արտաքին գործերի նախարարության պատասխանատու աշխատակից Վլադիմիր Կազիմիրովը։ Դիվանագետը, որն այժմ ղեկավարում է ԽՍՀՄ ԱԳՆ Աֆրիկայի երկրների վարչությունը, 1956 թվականին եղել է Հունգարիայի խորհրդային դեսպանատան գործակալ։ «Դիվանագիտական համայնապատկեր»-ի թղթակցին տված հարցազրույցում հունգարական գործակալության հաղորդագրությունը նա բնորոշել է որպես «լրիվ սուտ»։ ՄՏԻ-ն օրերս հաղորդել է, որ 1956 թվականի դեպքերի ժամանակ Բուդապեշտի խորհրդային դեսպանատան առաջ գնդակահարվել են 2200 խորհրդային զինվորներ, որոնք իբր անցել են ապստամբների կողմը։ Գործակալությունը ժխտել է թիվը, բայց պարզ չէ, ժխտե՞լ է, արդյոք, ողջ հաղորդումը։ Այդ առիթով Կազիմիրովը ասել է, թե պետք է բազմակողմանիորեն քննարկել զանգվածային լրատվության միջոցների սոցիալական ֆունկցիայի հարցը։ Ցավոք, նշել է դիվանագետը, ՍՄԻ-ն հաճախ տարածում է ապատեղեկատվություն, մոլորեցնելով սեփական ժողովրդին եւ այլ երկրների հասարակական կարծիքը։ ■

digitised by A.R.A.R.@

Վաշինգտոն. տպավորություններ կամ ինչպես ընկանք Սպիտակ տուն

Հայաստանի նախագահի այցը Միացյալ Նահանգներ. ռեպորտաժ

«Ազգ»-ի խմբագրի տեղակալ Համլետ Գասպարյանի հետ 45 օր գտնվում էինք ԱՄՆ-ում, ուր մեկնել էինք «Պայքար» հաստատության հրավերով՝ սփյուռքին եւ հատկապես սփյուռքահայ մամուլին ծանոթանալու նպատակով: Եղանք Լոս Անջելեսում, Բոստոնում, Նյու Յորքում, Վաշինգտոնում, հանդիպեցինք սփյուռքահայ առավել հայտնի մտավորականներին, ծանոթացանք հայկական հաստատություններին, այցելեցինք նաեւ որոշ ամերիկյան կազմակերպություններ եւ թերթեր, օրինակ, «Վաշինգթըն Թայմզ», տեսակցություն ունեցանք խմբագիրների եւ թղթակիցների հետ: Ճանաչված ամերիկահայ նյույորքաբնակ լրագրող Ֆլորանս Ավագյանն ուղեկցեց մեզ Միացյալ Ազգերի Կազմակերպություն, ծանոթացանք նաեւ ՄԱԿ-ի կենտրոնական գրասենյակում հավատարմագրված լրագրողների աշխատանքներին (այցելեցինք եւ ՏԱՍՍ-ի բաժանմունքը, որտեղ մեզ տեղեկացրին, որ որոշ ամերիկացիներ դատարան են գնելու իրենց, այսինքն՝ ՏԱՍՍ-ի ամերիկյան գրասենյակը այն դեպքում, երբ Մոսկվան հրաժարվի ֆինանսավորումից):

Սակայն երեւի թե ամենաարդյունավետ, իրադարձություններով ամենահարուստ օրերը մենք անցկացրեցինք Վաշինգտոնում, հետաձգելով վաղօրոք նախատեսված մեկնումը Մոսկվա: Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միությունը իր նախագահ տիկ. Լուիզ Մանուկյան-Սիմոնի նախաձեռնությամբ հովանավորեց եւ կազմակերպեց մեր ուղեւորությունը դեպի Վաշինգտոն:

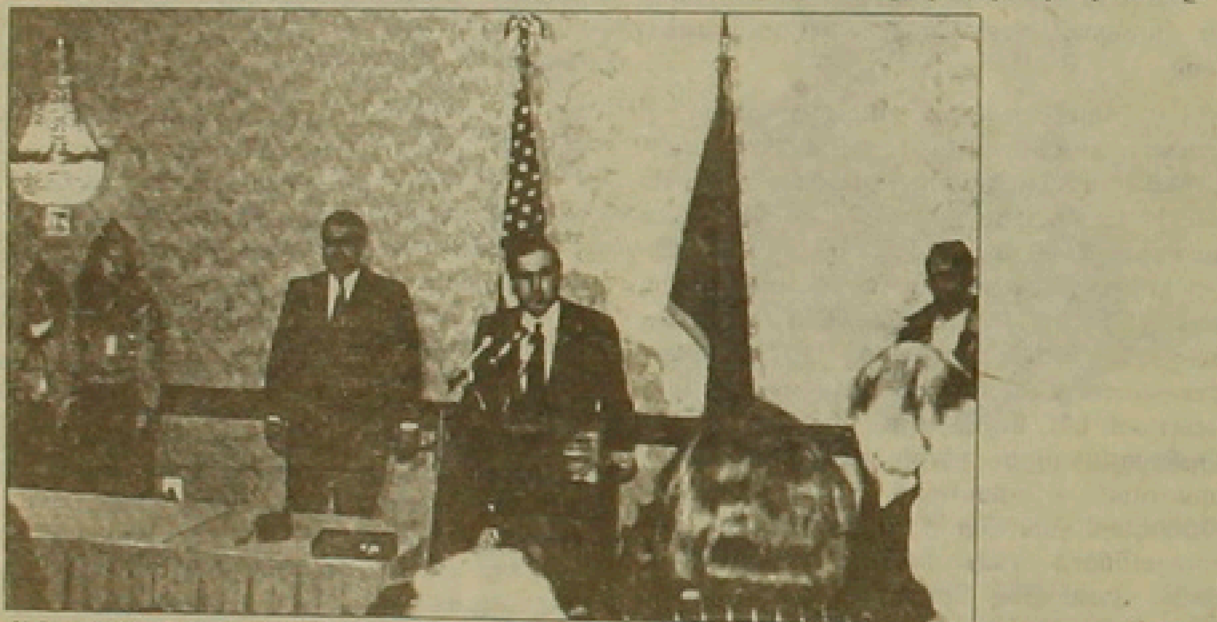

Դիմավորում. «Մերիթթ» հյուրանոց

Այդ ուղեւորության նպատակն էր հայաստանյան ընթերցողներին, ժողովրդին ուղղակի «տաք» լուրեր տալ Հայաստանի նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի ԱՄՆ այցի եւ ամերիկյան ղեկավարության եւ հատկապես, ԱՄՆ-ի նախագահ Ջորջ Բուշի հետ հանդիպման մասին:

Վաշինգտոն եկանք նոյեմբերի 11-ին, երկուշաբթի օրը, եւ միանգամից «ընկանք» փորձառու լրագրող, նախկինում United Press International (UPI) աշխարհահռչակ լրատվական ծառայության Միջին Արեւելքի 24 տարվա թղթակից, այժմ Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միության լրատվական ծառայության տնօրեն Դավիթ Զենյանի «ձեռքը»:

Անցնելով մի փոքր առաջ, կուզեի մեկ անգամ եւս հայտնել իմ, եւ կարծում եմ ինձ հետ գտնվող գործընկերոջս հիացմունքն այդ մարդու աշխատանքի վայրում կազմակերպվածության, արդյունավետության, արագության առթիվ, այն հարգանքով, որը նա վայելում է ամերիկյան փորձառու լրագրողների կողմից, այնպիսի լրագրողների, որոնցից մեկն է Հելեն Թոմասը, որն Սպիտակ տանը հավատարմագրված է որպես UPI-ի թղթակից արդեն 38 տարի եւ որին մամլո ասուլիսներում ԱՄՆ-ի նախագահը, սովորաբար, առաջին հարցի իրավունքն է տալիս: Բայց ամեն բան իր հերթին:

Օդակայանից կարճ ժամանակով այցելեցինք Հայկական Լրատվական ծառայության գրասենյակը, որը գտնվում է Վաշինգտոնի կենտրոնում տեղակայված Ազգային Մամուլի շենքում, աշխարհի տարբեր գործակալությունների եւ թերթերի հարեւանությամբ:

Մեկնեցինք «Ամերիկայի ձայն» ռադիոկայանի հայկական ծառայություն, ուր հանդիպեցինք դրա ղեկավար Բաբկեն Վարդանյանին եւ աշխատակազմի անդամների հետ: Եղավ մի հուզիչ եւ անակնկալ հանդիպում. Համլետը հանդիպեց գրող եւ լրագրող Վիգեն Բաբայանի հետ, որին ճանաչում էր դեռ ուսանողական տարիներից: Այստեղ, բնականաբար, լավատեղյակ էին Տեր-Պետրոսյանի այցին, եւ հայտնեցին մեզ, որ տեղի հայությունն էլ է պատրաստվում դիմավորել Հայաստանի առաջին նախագահին:

Մյուս օրը, նոյեմբերի 12-ին, մենք Դավիթ Զենյանի ուղեկցությամբ, Բաբկեն Վարդանյանի մեքենայով, մեկնեցինք Դալեսի օդակայանի մոտ տեղակայված «Մերիթթ» հյուրանոցը, որի սրահում մեր նախագահը պիտի հանդիպեր հայ համայնքի եւ կազմակերպությունների ներկայացուցիչների հետ: Շտապում էինք, վախենում էինք ուշանալ: Հյուրանոցի սրահի մուտքի մոտ տեսանք ՀՄԸՄ-ի սկաուտների մի շքախումբ, որ եկել էին նախագահին ողջունելու համար:

Ուղիղ ժամը 16-ին սրահ է մտնում նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը: Ծափահարությունները չեն դադարում մի քանի րոպե:

Ողջույնի խոսք են ասում Ամերիկայի Հայկական Համագումարի հոգաբարձուների խորհրդի նախագահ Հրայր Հովնանյանը եւ ՀԲԸՄ նախագահ տիկ. Լուիզ Մանուկյան-Սիմոնը: *«Մեզ համար երջանկություն է ողջունել առաջին անգամ դեմոկրատական ճանապարհով ընտրված Հայաստանի նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանին»*,- ասում է տիկ. Լուիզը:

Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը հանդես է գալիս պատասխան խոսքով: Մթնոլորտը ջերմ է, ամեն ոք ուզում է սեղմել նախագահի ձեռքը, լուսանկարվել իր հետ, կամ էլ ուղղակի մտերմորեն խփել նրա ուսին:

Ուղեկցում ենք նախագահ Տեր-Պետրոսյանին մինչեւ մեքենան՝ սեւ լիմուզինը, որը քիչ անց մոտոցիկլիստների շքախմբի եւ ոստիկանության մեքենայի ուղեկցությամբ ուղեւորվում է դեպի «Քեփիթըլ Հիլզ Հայաթ» հյուրանոցը: Վերադառնում եմ սրահ, մարդիկ դեռ չեն ցրվել, զրուցում են, քննարկում: Մի ծերունի շարունակ կրկնում է «Խենթանալու բան մըն է, Հայաստանի նախագահը Բուշին կհանդիպի»:

Մեզ հետ են Բաբկեն Վարդանյանի որդիները՝ Վարդանը եւ Վաղարշակը՝ երեւանցի տղաներ, որոնք ապրում են ԱՄՆ-ում 1978-ից: Վաղարշակը պատմում է. «Տասներեք տարվա ընթացքում առաջին անգամ Հայաստան եկա, թե ո՞նց էի այդքան դիմացել, ինքս էլ չեմ հասկանում»: Հարցնում է ինձ, թե ինչպե՞ս կարելի է դառնալ անկախ Հայաստանի բանակի զինվոր: Բնիկ ամերիկացի մի տղա՝ Ռոբերտը, հիշում է, թե քանի-քանի թյուրիմացությունների մեջ է ընկել Հայաստանում անցկացրած երեք տարիների ընթացքում, բայց հիշում է ավելի շատ հումորով, եւ միանգամից անցնում գործի: «Միայն Հայկական Համագումարը կամ որեւէ այլ կազմակերպություն չէ, որ կարող է օգնել Հայրենիքին: Մենք, շարքային, անկուսակցական հայերս ի՞նչ անենք: Մի գործ ճարեք ինձ համար Հայաստանում, ոչ մի կոպեկ չեմ ուզում, միայն թե թույլ տայիք հանգիստ աշխատել»:

Մյուս օրը Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը հանդիպում է սենատորներ Դոուլին եւ Ֆոլիին, որոնք եւ (Հայկական Համագումարի հետ միաժամանակ) ԱՄՆ էին հրավիրել նախագահ Տեր-Պետրոսյանին:

Ապարդյուն անցավ մեր փորձը «ներթափանցել» ԱՄՆ-ի պետքարտուղարության շենքը:

Նույնիսկ երբ ժամը 15:40-ին ժամանեց Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը իրեն ուղեկցող անձանց հետ, անվտանգության սեւամորթ աշխատակիցը թույլ չտվեց մեզ մոտենալ նրանց նույնիսկ լուսանկարելու համար:

Երբ պետքարտուղարության շենքի առջեւում բարձր կայմի վրա փողփողացող ամերիկյան դրոշի տակ կանգնած սպասում էինք փոխպետքարտուղար Լոուրենս Իգլբերգըրի հետ հայկական պատվիրակության հանդիպման ավարտին, մեզ մոտեցավ բարձրահասակ, տարեց, բայց սպորտային կազմվածքով մի տղամարդ, Փիթըր Հիմսըն անունով, որը երկար տարիներ աշխատել է ամերիկյան կառավարական համակարգերում, իսկ հիմա ճանաչված կոնսուլտացիներներ է անցկացնում քաղաքական եւ տնտեսական հարցերի վերաբերյալ, աշխատում մամուլում: «Հայե՞ր եք, ձեր նախագահի՞ն եք սպասում»: Զարմացանք, պարզվեց, որ պրն. Հիմսընն ունի բազմաթիվ հայ բարեկամներ, ԱՄՆ-ում եւ նույնիսկ Արգենտինայում: Ի դեպ, նոյեմբերի 14-ին կայացավ Բուշ - Արգենտինայի նախագահ Մենեմ հանդիպումը: Մեր ծանոթներից մեկը մեզ տեղեկացրեց, որ նախագահ Մենեմը ծագումով սիրիացի է, հետո կատակեց, «Լավ նախագահներ են ծնվում Սիրիայում Մենեմ, Տեր-Պետրոսյան»: Երկու «սիրիացի» նախագահներին հաջողվեց, չնայած զբաղվածության, 20-րոպեանոց տեսակցություն ունենալ միմյանց հետ:

Երեկոյան, ԱՄՆ-ի Կոնգրեսում տեղի ունեցավ Կոնգրեսի մարդու իրավունքների հանձնաժողովի եւ Հայկական Համագումարի կողմից կազմակերպված ընդունելություն ի պատիվ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի:

Քանի-քանի ծանոթների տեսա եւ այստեղ: Պարզվեց, որ նախորդ օրը օդակայանում հանդիպած ընկերներիս էլ է հաջողվել ներկա լինել: (Հայկական Համագումարը նախապես հրավիրատոմսեր էր ուղարկել եւ տեղեկացրել, որ մուտքը միմիայն դրանցով է: Սակայն տեղում պարզվեց, որ դա ավելորդ ձեւականություն էր, ներս մտնելու համար բավական էր ընդամենը հայ լինել):

Հայտնի օպերային երգիչ Բարսեղ Թումանյանն էլ է այստեղ: Պարզվում է, որ արդեն մեկ ամիս է, ինչ ելույթներ է ունենում ամերիկյան օպերային բեմահարթակներում:

Ազնվական եւ կիրթ տեսքով պատկառելի մի մարդ է մոտենում, խոսում ենք, ներկայանում է. Գուրգեն Ասատրյան: Համլետը, ավագ ընկերս, միանգամից հիշում է: «Դուք «Ամերիկայի ձայն»-ի հայկական ծառայության հիմնադիրներից եւ ղեկավարներից եք»:

Մեր նախագահի հետեւյալ խոսքերը ընդունվում են բուռն ծափահարություններով.

«Եւ ոչ ո՛ք ոչ Գորբաչովը, ոչ Ելցինը եւ ոչ էլ նախագահ Բուշը բարոյական իրավունք չունեն չճանաչել Հայաստանի անկախությունը»:

Ամենից ուժեղ ծափահարում են իրենք ամերիկյան օրենսդիրները:

Անցան այցի երկու օրերը: Վաղը, նոյեմբերի տասնչորսին պիտի տեղի ունենա գլխավոր իրադարձությունը՝ հանդիպումը նախագահ Ջորջ Բուշի հետ: Ի՞նչ կբերի այն, եւ արդյոք կհաջողվի՞ մեզ ներս մտնել Սպիտակ տուն այդ հանդիպումը լուսաբանելու համար: Դավիթ Զենյանը երրորդ օրն է, որ ջանք չի խնայում դա իրագործելու համար:

Նոյեմբերի 14-ի ժամը 12-ն է: Մտնում ենք անցագրային պահակակետին: Անվտանգության սեւամորթ ծառայողը վերցնում է մեր ժուռնալիստական քարտերը, մի փոքր զարմացած նայում, վերջապես գտնում է անգլերենով գրված «Azg»-ը եւ մեր ազգանունները եւ... ներողություն խնդրելով, հայտնում է, որ ցուցակում մեր անունները չկան: Բանակցություններից հետո Դավիթ Զենյանը պարզում է, որ թյուրիմացություն է տեղի ունեցել, կոմպյուտերը սխալվել է:

Վերջապես ներս ենք մտնում: Լրագրողներ են հավաքվել: Բաբկեն Վարդանյան «Ամերիկայի ձայն»-ից, պրն. Ղազանչյան եւ Շենյան Լոս Անջելեսի «Նոր կյանք»-ից, «Վաշինգտոն փոստ»-ի լուսանկարիչ Հերի Նալչայան, եւ մի նոր անակնկալ Համլետի համար՝ իր վաղեմի բարեկամ Հրայր Թամրազյան, որն, ինչպես պարզվում է, աշխատակցում է «Ազատություն» ռադիոկայանին:

Հերի Նալչայանը ցույց է տալիս մամլո սրահը: «Մարլին Ֆիցուոթըրն է, ամենօրյա հաղորդագրություն է տալիս լրագրողներին»:

Հաղորդագրության ավարտից անմիջապես հետո բազմաթիվ լրագրողներ վեր են թռչում իրենց տեղերից: «Շտապում են հաղորդել իրենց թերթերին», բացատրում է Հերին:

Վերջապես մեզ եւ ամերիկյան տարբեր լրատվական միջոցների ներկայացուցիչներին տանում են Ձվաձեւ դահլիճի մուտքի մոտ, ուր արդեն սկսվել է Բուշ-Տեր-Պետրոսյան հանդիպումը: Սպիտակ տան մամլո ծառայության աշխատակցուհին բացատրում է, թե որտե՞ղ պետք է կանգնել (ընդամենը մի քանի րոպե) եւ այլն: Առջեւս կանգնած մի պարոն շրջվում է. «Վրեմյա»-ի թղթակից Բորիս Կալյագինն է: Նրա գործընկեր-օպերատորը կես-կատակ, կես-հեգնանքով «լուսավորում է» ինձ, «գավառական» լրագրողիս: «Սովորաբար ոչ մի հարցի չեն պատասխանում, մեծ հույսեր չունենաս»:

Դուրս են գալիս լուսանկարիչները, մտնում են հեռուստալրագրողները, որոնք միանգամից զբաղեցնում են ամենահարմար տեղերը, ինձ մղելով մի կողմ: Բարեբախտաբար հայտնվում եմ նախագահ Բուշից մեկ մետր հեռավորության վրա: Շատ ավելի երիտասարդ եւ առույգ է երեւում, քան հեռուստացույցի էկրանից: Մեր նախագահն էլ պակաս տպավորիչ չէ: Ինչ ասես, գեղեցիկ տեսարան է, երկու ազնվական տեսքով նախագահները դեմ-դիմաց:

Մտքումս մի բան է. «Լավ, մտանք Սպիտակ տուն, իսկ Բուշից չիմանա՞նք, թե որեւէ տնտեսական ուղղակի օգնություն ցո՞ւյց է տալու Հայաստանին»:

Կենտրոնացած նայում եմ միմիայն նրա դեմքին, կողքս չնկատելով գրեթե ոչինչ, միայն Շահեն Կարամանուկյանի ժպիտը, այն ավելի է ծավալվում, երբ դիմում եմ այդ հարցով նախագահ Բուշին եւ լարված սպասում պատասխանի: Մի պահ քար լռություն է, քանի որ, փաստորեն, խախտեցի ընդունված արարողակարգը: Փառք Աստծո, Բուշը սկսում է խոսել. «Սովորաբար այս դահլիճում հարցեր չեն տալիս: Բայց քանի որ հայաստանցի միակ լրագրողն եք, կպատասխանեմ: Մենք շատ շահագրգռված ենք ձեր հանրապետության հաջողություններով, եւ այդ մասին պիտի խոսենք ձեր նախագահի հետ, որը, եւ ես դա պիտի հատուկ նշեմ, ընտրվել է ժողովրդի գերակշիռ մեծամասնությամբ: Մենք պիտի քննարկենք, թե երբ Միացյալ Նահանգները կկարողանան համագործակցել հանրապետությունների հետ: Սա է քննարկման նյութը, եւ մենք կփորձենք անել դա»:

Կոնգրեսում, ընդունելության ժամանակ

Հաղթական տեսքով նայում եմ «Վրեմյա»-ի օպերատորին: Համլետն էլ չի թաքցնում իր գոհունակությունը: Իսկապես, ամեն օր չէ, որ հայաստանցի լրագրողիս հաջողվում է մտնել Սպիտակ տուն եւ իր հարցի պատասխանը ստանալ նախագահ Բուշից: Այս բացառությունն անշուշտ մեր նախագահի պատվին էր:

Բորիս Կալյագինը մոտենում է, շնորհավորում եւ հրավիրում քիչ հետո կայանալիք Ամենայն Ռուսիո պատրիարք Ալեքսիի եւ նախագահ Բուշի հանդիպմանը: Ցավոք, մեկ ժամ հետո պիտի վերադառնանք Նյու Յորք, այնտեղից էլ՝ Մոսկվա:

... Արդեն Մոսկվայում ձեռքս ընկավ «Իզվեստիա»-ի համարը, ուր «կարգին» տեքստի վերեւում փքանց տառերով գրված է. «Տեր-Պետրոսյանին չհաջողվեց հասնել Հայաստանի անկախության ճանաչմանը»:

Միանգամից հիշեցի «Պրավդա»-ի ոչ հեռու անցյալի տխրահռչակ վերնագրերը: Ի՞նչ է սա, հոգեվարքում գտնվող կայսրության խա՞ղ, թե՞ գալիք կայսրության զռնոց:

Գուրգեն ԽԱՆՋՅԱՆ

digitised by A.R.A.R.@

«ԷԼԻ ԵՐԿԻՆՔՆ ԱՄՊԵԼ Է»

Երվանդ ՄԵԼՔՈՆՅԱՆ

Վերջին չորս տարիներին մեր քաղաքական կյանքում դեր խաղաց ամեն ինչ: Բայց որ եղանակի տեսությունը կարող է դառնալ քաղաքական հզոր ազդակ, հավանաբար չէր ըմբռնում ոչ ոք: Մինչեւ ուղղաթիռի անկումը՝ մառախլապատ էր Արցախը, ուղղաթիռի անկումից հետո ամպերը խտացան ամենուրեք: Լարվեցինք մենք, լարվեցին բոլորը: Նախահարձակ Ադրբեջանի հետ պատերազմը շատ էր շոշափելի: Հրահրվում ու բորբոքվում էր արյան խրախճանքի իր ցեղային բնազդին հավատարիմ խառնամբոխը, միջուկը կարող էր պայթել, զսպանակը սեղմված էր այնքան, որ իրոք անկանխատեսելի կարող էր դառնալ զսպանակի արձակումը: Պատահական չէր, որ Շեւարդնաձեն համաշխարհային վտանգի պահը որսաց: Թերեւս առաջին անգամ իրենց իսկ բորբոքած կրակից վախեցան նաեւ Կրեմլում եւ շտապեցին կանխել, բայց այս անգամ նաեւ այն պատճառով, որ շոշափեցին հայ ժողովրդի անտեղիտալի վճռականությունը, մոտ, շա՜տ մոտ զգացին ջղաձիգ հակահարվածի ահագնությունը: Ու թվում է՝ նոսրացավ ամպի խտությունը, նվազեց օդի հեղձուկը: Արհավիրքն անցավ, սակայն տագնապը մնաց, որովհետեւ դեռեւս առկա է...

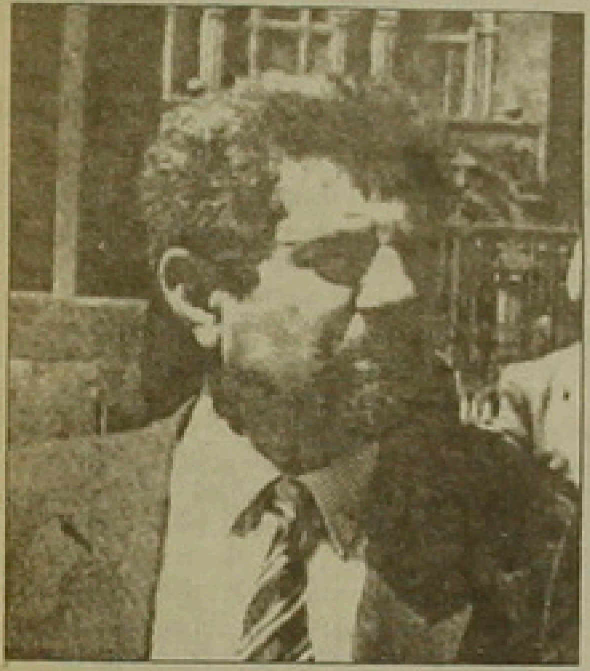

Ամպամածություն ներքին

«Հայք» թերթում Կտրիճ Սարդարյանն զգուշության կոչ էր անում, եթե չենք ուզում դարը վերջացնել, ինչպես այն սկսեցինք: Հոդվածը որքան հրապարակային էր, այնքան էլ՝ իրատեսական: Պաշտոնի իր դիրքից, իշխանությունը ներսից ճանաչելու իր մեկնակետից պոռթկացել է մարդու հոգին: Թող թե չափազանցված է զգացողությունը եւ շատ է մռայլը, բայց եւ վտանգը շատ է իրական եւ հոգեկան տագնապը՝ արդար: Դժվար է, այո, կոչնակահարի դերը, մանավանդ այսօր, երբ բոլորը բոլորին չեն հասկանում, կամ սխալ են հասկանում: Սակայն հոգու այդ ճիչը պետք է ընկալի յուրաքանչյուրս, որովհետեւ առանձնության մեջ բոլորս՝ «իշխան թե ռամիկ» անպայման տալիս ենք մեզ այդ հարցը՝ «Հետո՞»:

Հետո այն, որ հռչակեցինք անկախություն, ընտրեցինք նախագահ, բայց տակավին թերահավատ ենք եւ անկախության, եւ նախագահի նկատմամբ: Եվ չենք էլ մտածում, որ եթե մեր թերահավատության նույնն անգամ փոխանցվի նախագահին, կարող է կամազրկել նրան ու սասանել վճռականությունը: Չենք էլ ուզում խոստովանել, որ քառամյա պայքարին իբրեւ արդյունք ունենք հստակորեն դիրքորոշված բեւեռի (եւ ոչ միայն մեկ), որի գործունեության հենակետը վաղուց արդեն մեր հակասություններն են: Մեզ թվում է ժողովրդավարություն ենք անում, երբ ընդդիմանում ենք, բայց տեսնում ենք չէ՞, որ հակառակորդի խաղի հիմնական օրենքն է՝ խորացնել մեր հակասությունները եւ ցանց գցել յուրաքանչյուրիս առանձին-առանձին՝ իբրեւ անհատ, քաղաքական հոսանք կամ կուսակցություն: Երկրորդ շաբաթն է, Գերագույն խորհուրդը երկնում է, բայց Գերագույն խորհրդի նախագահ չի ծնում, ում որ է կամենանք հանուն ներմուծված **հակակշիռ, ընդդիմություն** եւ այլ հասկացությունների, որոնք անարյուն են եւ բնական, երբ խաղաղ է երկիրը, կուշտ է ժողովուրդը, բեւեռին չի դարանակալում, եւ մենք կարող ենք մեզ թույլ տալ ներքին հակասությունների շռայլություն: Իսկ երբ մտնում են հանրապետության նախագահը իր գրասենյակում, պատգամավորները խորհրդարանում եւ ժողովուրդը ամենուրեք, կիսաքաղց է երեխան մանկապարտեզում, արյուն է կաթում Արցախի ամեն ծառ ու թփից եւ քանի՜ հայեր թաղեցին իրենց սիրասուն հերոս զավակներին Հայաստանում, ի՞նչ հակակշիռ ենք խաղում: Ու՞մ ենք ընդդիմանում, հանրապետության նախագահի՞ն, երեկվա մեր երդմամբ զինակիցների՞ն, նորածին անկախությա՞նը, թե մեր ժողովրդի հազիվ ծլարձակ հույսին: Հակակշիռ՝ ճամարտակ վերլուծություններով եւ ազգին փառապսակ հյուսելու փքուն հավակնությա՞մբ, երբ քաղաքական այդ ներկայացումներին ականատես հանդիսատեսը վաղուց արդեն յուրաքանչյուրին ըզգուշացնող ցուցամատի մեջ տեսնում է իշխանատենչի զավազան: Այս ի՞նչ հակակշիռ է ու **արժանավորների** շերտը, որ կարող է ներփոխվել այնքան արագ՝ Վազգեն Մանուկյան, Մեխակ Գաբրիելյան, Դավիթ Վարդանյան, Սեյրան Բաղդասարյան (եւ եթե պետք լինի, էլի կգան), ընդդեմ ՀՀՇ-ի միակ հնարավորի, մինչ նույնը՝ Բաբկեն Արարքցյան: Երեւի ընդդիմությունը (ՀՅԴ, ԱԻՄ, ԱԺՄ եւ այլն) ուզում է ապացուցել, որ բոլորը **արժանավոր** են եւ կարող են արժանավորապես փոխարինել իրար՝ մինչ ձայների նույն քանակով, որ երբեք բավարար չի լինելու ընտրվելու համար, մյուս կողմից ընդգծում է, որ ՀՀՇ-ն ունի միակ արժանավորը, բայց մենք ունենք բավարար ձայներ արժանավորին անարժան հայտարարելու: Այս բոլորը այո, բայց եւ միաժամանակ մատնում է ինքն իրեն, որ **արժանավորների** միջեւ տարբերություն չկա, քանի որ նույնն է **հանձնարարողը**, մեկ է **հանձնարարականը**, փոխվում է **հանձնառու**՝ երեկ նախագահության թեկնածու, այսօր Գերագույն խորհրդի նախագահի պաշտոնի հավակնորդ եւ կամ խորհրդարանի բարձրախոսը վարձակալած պատգամավոր, որ հավատացած է, եւ թերեւս անկեղծորեն, որ ինքը **պատգամավոր** չէ, ժողովրդից խորհրդարան ուղարկված, այլ **պատգամախոս** եւ աստվածառաք, իրեն ընտրած ժողովրդին փրկության պատգամ բերելու: Եվ իրավունք ունի: Որովհետեւ ժողովուրդը նրան ընտրեց իբրեւ **համազգային** շարժման մարտիկից, **համազգային** իդեալներ մարմնավորող հալածակից եւ **համազգային** տեսիլք ունեցող հավատակից: Բայց արդյունքում պարզվեց, որ գինուց բորված քացախը ավելի թունդ է լինում: Ցրվեցին կուսակցություններով կամ ըստեղծեցին նորը, իրենց խռովածությունն ու նեղացածությունը պարտադրեցին այդ կուսակցություններին՝ դիրք ու քաղաքականություն ձեւելու: Երբ երդմնակից էինք երեկ, եւ երդմնազանց ենք համարում նրանց, ումից հեռացել ենք, ապա ու՞ր է ձեր երդման տեսիլքը, այդ ի՞նչ միասնության կոչ եք անում բաժանվելով, ի՞նչ անկախության եք առաջնորդում խարխլելով նորածին անկախությունն ու պետականությունը ձեր առճակատումով: Անշուշտ, եւ ոչ միայն հանուն արդարության, կարելի է եւ պետք է հարց տալ՝ ինչպե՞ս եղավ, որ երեկվա երդմնակիցները մեկ առ մեկ հեռացան ՀՀՇ-ից եւ մեծ են երդվյալ հակառակորդ դառնալու: Արդյոք պատնեշի մի կողմում միայն լավե՞րն են, մյուսում միայն վատերը: Մեզ մտահոգողը սակայն, այլ հարց է: Ոչնչով չի արդարանում հեռացածների ձգտումը՝ անձնական հակասությունները վերածել պետականության խարխլմանը նպատակամղված հակադրության:

Հակակշռի անհրաժեշտությունը քաղաքականության մեջ դասագրքային ճշմարտություն է եւ ոչ ոք դա չի վիճարկում: Սակայն դժվար թե Արշակ Սադոյանի կիրքը, Դավիթ Վարդանյանի հավակնոտությունը, Շավարշ Քոչարյանի ամենուսույցի հոխորտ կեցվածքը կամ Պարույր Հայրիկյանի մեսիական այլախոհությունը կառուցողական հակակշռի բարենիշ են: Պարզ է մեկ բան, ընդդիմությունը լիդեր-անհատ չունի: Վազգեն Մանուկյանը չըդարձավ, Պարույր Հայրիկյանը չի կարող դառնալ եւ տեղը թափուր է, թերեւս կհայտնվի համախմբող ուժեղ անհատականությունը եւ ընդդիմության տենդը կմղի կառուցողական հակակշռի հունո՞վ:

Ամպամածություն արտաքին

Բավական էր ուղղաթիռային ահազանգն ու պատերազմի սպառնալիքը, որպեսզի հիշենք, որ ազգ ենք ու ճակատագրակից, եւ վճռենք միասին դիմագրավել վտանգը, մատները բռունցք դարձան եւ ձեռքերը տաքացրին իրար: Այս համոզումը անպայման արհավիրքի՞ իրադրության մեջ պետք է համախմբի մեզ, հնարավոր չէ՞ այդ համոզումը դարձնել համագործակցության ելակետ, երբ թվում է պատերազմի ուրվականը մի կողմ գնաց:

Ուղղաթիռի աղետը եղավ, կրքերը բորբոքվեցին, զսպանակվեց խառնամբոխի մոլուցքը, բայց բարեբախտաբար ջղաձգությունը թուլացավ եւ առաջին անգամ լիարժեք զգացինք, որ պետություն ունենք իր գոյությունը պարտադրող: Կայացել է ուրեմն պետականություն, եւ նա թույլ չտվեց որ նաեւ Հայաստանում կրքերը բորբոքվեն, ամբոխը փողոց իջնի ու առավել եւս շիկացնի մթնոլորտը: Պետական մեքենան աշխատեց հստակ եւ կանխվեց սարսափելին՝ անկախ պատերազմի հնարավոր ելքից: Խուսափեցինք սադրանքից մեծ լարումով: Ուղղաթիռի անկման նախապատճառի վարկածներ կան, պարզվում են մանրամասներ, բայց չի խոսվում այն մասին, թե ու՞մ էր ձեռնտու շրջանում այս գերլարվածությունը: Մեզ պետք չէր հաստատապես: Որովհետեւ մի կողմից հանրապետությանը այս ճգնաժամից հանելու թեկուզ փոքրիկ քայլեր իրագործվում էին եւ ընդհատել դրանք մարտադաշտ իջնելու համար անմիջական կուրություն կլիներ: Մյուս կողմից հանրապետությունը համաշխարհային ճանաչման շեմին է թակում եւ դժվար թե պատերազմի հրահրման ցանկությունը դրական գնահատվի համաշխարհային հասարակական կարծիքի կողմից: Առավել ակնհայտ է թուն ռազմական գործողություններին մեր պատրաստականության գիտակցությունը, դժվար թե այդ գիտակցությունը մեզ մղեր նախահարձակ լինելու: Ուրեմն մենք չէինք կարող վտանգել հանրապետությունում տիրող հարաբերական կայունությունը:

Առճակատումը պետք էր հակառակորդին: Եվ այստեղ մի քանի առվից ջուր է հոսում: Նախ իշխանության ներքին պայքար: Ադրբեջանի ժողովրդական ճակատը դժգոհ է Մութալիբովից եւ Գերագույն խորհրդից, իշխանության կռիվ է, բայց պատրվակը Արցախն է, որը իմաստով մեր իսկ ջատագոված, որը պահերի նույնիսկ ուժ տված ժողովրդական ճակատը դժգոհ է Մութալիբովի **անվճռական** քաղաքականությունից Արցախում: Ժողճակատը ուզում է ավելի կտրուկ լինել, ինքնավարության վերացում եւ հայաթափում, չկա հայություն, չկա Արցախի հարց: Ժողճակատը սակայն լավ գիտի, որ Մութալիբովը այնքան էլ չքմեղ արարած չէ հենց Արցախի հարցում եւ բազում **ծառայություններ** է մատուցել հենց Ժողճակատին՝ նրան դարձնելով ռազմական ներկայություն Արցախում: Ո՞վ էր հետեւաբար այսքան շահագրգռված իրադրության գերհիկացմամբ: Անշուշտ Կենտրոնը, որ թվում էր, թե մեռավ, բայց օգտվեց Ելցինի որոշ սխալներից եւ վերակենդանացման նշաններ է ցույց տալիս արեւմուտքի կենսահայտությամբ: Ժելեզնովոդսկյան հանդիպումը լավագույնս բանված միտում էր ազգամիջյան բարդ խնդիրների լուծման որոշ ներքաշել հեղաշրջումից հետո բացարձակ հեղինակություն հասած Ելցինին եւ Նազարբաեւին: Հանդիպումից հետո մնացածը տեխնիկայի խնդիր էր: Անկախ այն բանից թե կողմերից յուրաքանչյուրին ինչքան էր ձեռնտու Ժելեզնովոդսկի համաձայնագիրը, հստակ էր մեկ բան, կար Ելցինի եւ Նազարբաեւի միջամտությունը: Հաջորդ քայլը Մութալիբովի պարտականությունն էր, կասեցնելով իրեն տրված հանձնառությունը, պետք էր մեծացնել լարվածությունը Արցախում, ավելի դաժան մարտեր, ավելի առատ արյուն: Համաշխարհային տպավորությունն է՝ ձախողվում է Ժելեզնովոդսկյան համաձայնագիրը, միջնորդները չըկատարեցին իրենց դերը, հարցը մնում է անլուծելի եւ օգնության պետք հասնի միայն ու միայն Կենտրոնը՝ նախագահ Գորբաչովը: Ելցինի համար լարված էր նաեւ երկրորդ թակարդը: Չեչենական հանրապետություն, կովկասյան ժողովուրդների միություն արանից բըխող բոլոր հետեւանքներով: Եվ Ելցինն ընկավ այդ թակարդը, ստորագրեց արտակարգ դրության հրամանը (արդարացրեց պրն. Գորբաչովի բոլոր հրամանները Լիտվայից մինչեւ Բաքու, Թբիլիսի եւ Երեւան) եւ նահանջեց: Գեներալ Դուդաեւը Գորբաչովի ամենահզոր քայլն էր՝ սասանելու Ռուսաստանը եւ նրա նախագահի հեղինակությունը: Մնում էր առավել ամրացնել դիրքերը հաչս հանրապետությունների: Միության քաղաքական պայմանագրի կնքման հավանականությունը նվազում էր օրեցօրե, Հայաստանի նախագահը պատրաստակամ է համամիութենական կառուցողական գործընթացներին մասնակցել, բայց դեմ էր Կենտրոնը վերակենդանացնելու որեւէ փորձի, ուստի պետք էր ստեղծել այն անելանելի իրավիճակը, որի մեջ Պետական խորհուրդը (այն Գորբաչովի համար ընդամենը Կենտրոնի տարբերակ է, քանի ինքն է ղեկավարում) կունենա իր վճռական խոսքը: Այստեղ պետք է փնտրել ուղղաթիռի վթարի նախապատճառը: Այն իրագործվեց մանրամասնորեն մշակված նախապատրաստությամբ, բայց արդյոք կծառայի՞ իր նպատակին: Ադրբեջանում երերում է Մութալիբովի իշխանությունը եւ Գորբաչովը պետք է շտապի դաշնակիցներ գտնել ժողճակատի անդամների մեջ, կարթը նետված է եւ թվում է, թե խայծը կուլ է տրված, մեծանում է Կարաեւի կերպարը: Պետական խորհրդի որոշումը առավելապես հանձնարարական է եւ տնօրինողը էլի մնում են հանրապետությունները եւ երկու հարեւան ժողովուրդները: Պատերազմը անկասկած կանխվեց նաեւ ռուսական քաղաքական մտքի ճնշմամբ, հարավային սահմանների անվտանգությունը կամաց կամաց արժեւորվում է Ռուսաստանի կողմից: Գորբաչովը անպայմանորեն տեղի է տվել ըստ Պետխորհրդի որոշման, որովհետեւ համաձայնվել է բավարարվել **անվտանգության գոտի** ստեղծել առավել վտանգավոր տեղերում, ի դեմ տեղն ու չափը թողնելով հանրապետություններին, մինչդեռ հայտնի է նրա սպառնալիքը 10 կիլոմետրանոց գոտի ստեղծել ամբողջ սահմանով մեկ: Պետք է բացառված համարել հավանաբար նաեւ Հայաստանի մասնակցությունը ձախողված պայմանագրին: Հուսադրող նոր նշան է Միացյալ Նահանգների հայտարարությունը՝ ճանաչելու Ուկրաինայի անկախությունը, եթե ժողովուրդը դեկտեմբերի մեկին այո ասի անկախությանը: Հարաբերաբար նվազել է Ռուսաստանի եւ ինքնավար հանրապետությունների առճակատումը:

Պետք է հուսալ, որ ձախողվեց Կենտրոնի վերակենդանացման նաեւ այս ուղղաթիռային փորձը: Թեեւ վտանգը չի անցել: Տնտեսական անբավարարվածությունը կարող է գցել Ռուսաստանը եւ Գորբաչովի նոր հույսը պետք է լինի «փողոցային հեղաշրջումը» սոված ժողովրդական զանգվածների աղաղակը: ■

Գորիսը հարձակման է սպասում

Նոյեմբերի 27-ին Գորիս-Լաչին սահմանագծում տեղի ունեցավ շրջանների ղեկավարների եւ իրավապահ մարմինների ներկայացուցիչների հանդիպումը:

Ինչպես հաղորդեցին «ԻՖ»-ին Գորիսի շրջանային խորհրդում, հանդիպման ընթացքում երկու կողմերը հայտարարել են, թե թույլ չեն տա, որ ուղղաթիռի վթարի պատճառով տարածաշրջանում ստեղծված «անբարենպաստ քաղաքական մթնոլորտը» տարածվի եւ սահմանամերձ գոտում: Երկու շրջանների իրավապահ մարմինների ներկայացուցիչները հավաստիացրել են միմյանց, որ կգործադրեն ամեն ջանք կանխելու համար սպառնացող վտանգը:

Այնուհանդերձ, «ԻՖ»-ի տվյալներով, Գորիսի սահմանամերձ Շուռնուխ գյուղը պատրաստվում է դիմագրավել Ադրբեջանի հնարավոր հարձակմանը: Սկսվել է երեխաների եւ կանանց էվակուացիան Գորիս: Գյուղում կմնան միայն 15 տարեկանից բարձր տղամարդիկ: ■

Ադրբեջանը փոխում է պատվիրակության կազմը

Ադրբեջանի նախագահի՝ ազգամիջյան հարցերի խորհրդական Ռասիմ Մուսաբեկովը, «ԻՖ»-ի թղթակցի հետ զրույցի ժամանակ, խոսելով Հայաստանի հետ բանակցությունները վերսկսելու հեռանկարների մասին, ասաց թե նախ եւ առաջ անհրաժեշտ է վերականգնել հեռախոսային կապը եւ պարզել հնարավոր հանդիպման տեղը եւ ժամանակը:

«Թերեւս ստիպված լինենք վերանայել լիազորված պատվիրակությունների կազմը», նշեց Մուսաբեկովը: Բանն այն է, որ նոյեմբերի 20-ի ուղղաթիռի վթարին զոհ գնացին նաեւ պատվիրակության 2 անդամներ՝ հանրապետության փոխվարչապետ Զուլֆի Հաջիեւը եւ պետխորհրդական, իսկ մինչ այդ հանրապետության ՆԳՆ նախարար Մամեդ Ասադովը: ■

Երեք տարում բանակում զոհվել է 115 հայ

Վերջին երեք տարիների ընթացքում ԽՍՀՄ զինված ուժերի շարքերում ծառայելիս զոհվել է 115 հայ: Սա Հայաստանի զինվորների ծնողների միության տվյալն է, որ «ԻՖ»-ին է հաղորդել միության նախագահ Գրետա Միրզոյանը: **«Կարող է թվալ, որ սա այնքան էլ մեծ թիվ չէ, բայց հայ ժողովրդի համար այն բավական խոսուն է»**, ասաց Գ. Միրզոյանը: Նրա խոսքերով, պարզապես խորհրդային զինվորականների, այդ թվում եւ պաշտպանության նախարար Եվգենի Շապոշնիկովի հետ հանդիպումների ժամանակ քննարկվել է զոհվածների ընտանիքներին դրամական փոխհատուցումներ տալու հարցը:

«Դատելով ամեն ինչից՝ փոխհատուցումները կվճարվեն», ասաց Գ. Միրզոյանը: ■

digitised by A.R.A.R.@

Թուրքիայի կողմից Ադրբեջանի անկախության ճանաչումը խորհրդանշական բնույթ է կրում

Գլխավորը Ադրբեջանին արտաքին աշխարհ դուրս բերելն է: Այսպես են մտածում Թուրքիայում

Նոյեմբերի 9-ին Թուրքիայի հանրապետության նախագահ Թուրգութ Օզալի գլխավորությամբ կայացած Նախարարների խորհրդի վերջին նիստում «Մայր Հայրենիք» կուսակցության կառավարությունը պաշտոնապես ճանաչեց Ադրբեջանի անկախությունը: Հատկանշականն այն էր, որ ճանաչման մասին որոշումը կայացնում էր իշխանությունը Դեմիրելի կառավարությանը հանձնելու պատրաստվող Յըլմազի կաբինետը: Ինչպես հայտնի է, Յըլմազը, հոկտեմբերի 20-ի մեջլիսի համընդհանուր ընտրություններից անմիջապես հետո, պաշտոնապես Օզալին էր ներկայացրել իր հրաժարականը: Այնուհետեւ նախագահ Թուրգութ Օզալը հանդես եկավ մամուլում եւ հայտարարեց, որ վերոհիշյալ որոշումը կատարվել է իր հրահանգով: Հայտարարությունը պարզ ցույց է տալիս, որ Ադրբեջանի անկախության ճանաչման որոշումն իր բնույթով կառավարությունից վեր

[illegible]

համապետական որոշում էր: Եթե հաշվի առնենք նաեւ այն, որ Օզալի ընդունելությանն արժանացած վարչապետ Հասան Հասանովին ուղեկցում էր Անկարայում ԽՍՀՄ-ի դեսպան Ալբերտ Չեռնիշեւը, եւ հարցը ընդունելության ժամանակ քարձրացվել էր հենց դեսպանի ներկայությամբ, կարելի է ենթադրել, թե անկախության ճանաչումը, ըստ ամենայնի, տեղի է ունեցել Մոսկվայի օրհնությամբ:

Ադրբեջանի անկախության ճանաչման խնդրանքը բավարարող Օզալը, այդ խնդրանքով ներկայացած Հասան Հասանովին ընդունելով դեսպանի ուղեկցությամբ, ինչ խոսք, ճանաչում էր Մոսկվայի գերիշխանությունը Ադրբեջանի հանդեպ: Ադրբեջանի անկախության ճանաչումը մեծ ոգեւորություն առաջացրեց երկրում, բայց եւ այնպես թուրքական մամուլը քաղաքական վերոհիշյալ ակցիան առթիվ նշեց, որ որոշումը հապճեպ էր: Թուրք պետական գործիչները, պատասխանելով լրագրողների հարցերին, թե «Թուրքիան պատրաստվո՞ւմ է դեսպանություն բացել Բաքվում, ինչպիսի՞ն է լինելու Թուրքիայի դիրքորոշումը, եթե Անկարայում դեսպանություն ունենալու ցանկություն հայտնի Ադրբեջանը», ըստ «Հյուրրիյեթ»-ի քաղաքական մեկնաբան Էրթուղրուլ Օզքյոքի, նշել են. «Ճանաչումը մի քանի օրում կարգավորվող հարց չէ, դա մի ամբողջ գործընթաց է»: Ի վերջո, ելույթ ունեցավ նաեւ ինքը՝ Մեսութ Յըլմազը, որ անձամբ զանգահարել էր Բաքու եւ տեղեկացրել էր իշխանություններին Թուրքիայի կողմից Ադրբեջանի անկախության ճանաչման առթիվ, պատճառ հանդիսանալով Ադրբեջանի ողջ տարածքում կազմակերպված տոնախմբությունների, պարզորոշ կերտով հայտարարեց. «Քանի դեռ չեն կարգավորվել խորհրդային բոլոր հանրապետությունների փոխհարաբերությունները Միության կենտրոնի հետ, Ադրբեջանի անկախության ճանաչումը Թուրքիայի կողմից կկրի խորհրդանշական բնույթ»:

Ահա այս հայտարարությունից հետո թուրքական մամուլը, որ մինչ այդ որոշման հապճեպության մասին նյութեր էր հրապարակում, սկսեց տրտնջալ, թե «կարելի էր զարկ տալ Ադրբեջանում կատարվող տնտեսական օգնությանը, զարգացնել համագործակցությունը տեխնոլոգիայի փոխանակման բնագավառում, օժանդակել Ադրբեջանին արտաքին աշխարհ դուրս գալու գործում»: Եւ Օզքյոքը, խոսքն ուղղելով Թուրքիայի կառավարությանը, իր պարտքը համարեց նշել, որ այս ամենը «Ադրբեջանի ապագայի համար անհամեմատ ավելի կարեւոր է քան անկախության ճանաչումը»:

Հիրավի, Թուրքիան Ադրբեջանի հանդեպ իր վերաբերմունքի մեջ բավականին զուսպ է: Զգուշանալով, ըստ երեւույթին Մոսկվայից, տնտեսական խոշոր ներդրումներ Ադրբեջանում նախընտրում է կատարել ոչ թե պետական ձեռնարկությունների, այլեւ մասնավոր սեկտորի միջոցով, ամեն կերպ խուսափելով այն: Դրա վառ ապացույցն է հանդիսանում Pet holding բաժնետիրական ընկերությունների միավորման գործունեությունը: Այդ միավորումը ԽՍՀՄ-ում ունի ներկայացուցչություններ, զբաղվում է արդյունաբերությամբ, առեւտրով եւ նավթարդյունահանությամբ: Պետք է նշել, որ հոլդինգի համակարգում գործող Petoil ընկերությունը նավթամշակման երկու համատեղ ձեռնարկություն է հիմնել ԽՍՀՄ-ում:

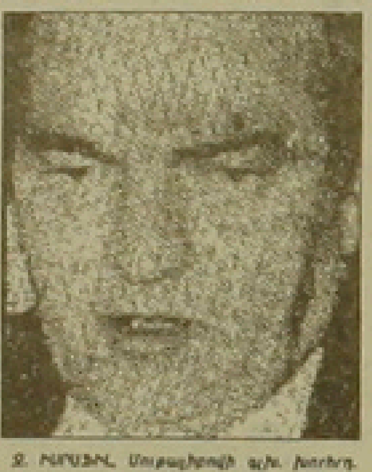

[illegible]. Մութալիբովի գլխ. խորհրդ.

Դրանցից առաջինը՝ Azer-Petoil-ն է 10 միլիարդ դոլարի հիմնադրամով, մյուսը՝ Bash-petoil-ն է, հիմնադրված Բաշկիրիայում 8.5 մլն դոլարի հիմնադրամով: Նույն համակարգում գործող Peteks-ը մեքենաներ եւ շինանյութ է արտահանում ԽՍՀՄ, ներմուծելով պղնձի եւ կաշվեղեն: Միության շինարարության մասնաճյուղը հանդիսացող Petkontur-ին է հանձնարարված Սիբիրում 100 մլն դոլարի արժողությամբ 500 տեղանոց հիվանդանոցի շինարարությունը: Ներենք, որ Peteks-ը Ադրբեջանում հիմնել է նաեւ Pet-Azer թուրք-ադրբեջանական համատեղ կաշվի գործարանը:

Խոսելով հոլդինգի տնօրեն Գյունթեքինի Քյոքսալի մասին, որ Ադրբեջանում նախաձեռնել է նավթահանքերի հետազոտական եւ արդյունաբերման աշխատանքները, նրան համեմատում են ամերիկացի հայտնի գործարար Արման Համմերի հետ: Շուրջ մեկ ամիս առաջ Pet holding-ը Բաքվում բացել է ներկայացուցչություն, այն ղեկավարում է Մուրադ Դիզիօղլուն: Միաժամանակ հոլդինգի փոխտնօրեն Փընար Քյոքսալը պատրաստվում է Բաքվում Կասպից ծովի ափին առանձնատուն գնել:

Թուրքիայի տնտեսական գործունեությունն Ադրբեջանում վերոհիշյալ հոլդինգի շրջանակներով չի սահմանափակվում: Օրինակ, թուրք-ադրբեջանական համատեղ Azer-Tekel ծխախոտների կոմբինատը *սամսուն, մալթեփե, բաֆրա* եւ այլ տեսակի ծխախոտներ է արտադրում: Ինչպես նշում է «Հյուրրիյեթ»-ը, դեկտեմբերի 2-ին վերականգնվում են թուրքական ավիաընկերության Ստամբուլ-Բաքու երթուղիով թռիչքները:

Թուրքական մամուլի կողմից *«անբասիր»* համարվող գործունեության մեջ թերեւս ամենակարեւորը պետք է համարել Ջենգիզ Իսրաֆիլի նշանակումը Մութալիբովի գլխավոր խորհրդականի պաշտոնում: Հոր կողմից ադրբեջանական ծագում ունեցող եւ Օզալի վարչապետության տարիներին պետական ձեռնարկությունների մասնավորեցման գործը ղեկավարող Իսրաֆիլը, ըստ «Հյուրրիյեթ»-ի, լավ տպավորություն է գործել Ադրբեջանի ղեկավարության վրա: Մամուլի ներկայացուցիչները Բաքվում արտահայտվելով նրա մասին, ասել են. *«Գլխավոր խորհրդականի պաշտոնը Իսրաֆիլի համար քաղաքական նշանակություն ունի, եւ նա անձնական որեւէ շահ չի հետապնդում»:*

Այս բոլորը գալիս են հաստատելու, որ Թուրքիան առայժմ, թեկուզ չափավոր, բայց եւ այնպես հաստատուն քայլերով ներթափանցում է Ադրբեջան: Տնտեսական ներթափանցումը կենտրոնի եւ հանրապետությունների փոխհարաբերությունների անորոշության պայմաններում քաղաքական հետագա ներթափանցումը ամուր հիմքերի վրա դնելու, դրա համար պարարտ հող նախապատրաստելու ամենանպատակահարմար եղանակն է: Դրանով Թուրքիան ոչ միայն խուսափում է ավելորդ անախորժություններից, դեռ ավելին, հենց կենտրոնի հավանությամբ պահպանում է միութենական հանրապետությունների հետ փոխհարաբերությունները զարգացնելու հնարավորությունը:

Ի վերջո, Մութալիբովի գլխավոր խորհրդականի պաշտոնում Թուրքիայի քաղաքացի Իսրաֆիլին ինքնըստինքյան չի նշանակվում:

Յակոբ ՉԱՔՐՅԱՆ

Իրանի «Թուդե» կուսակցության գլխավոր քարտուղարը մեղադրում է Գորբաչովին

Իրանի «Թուդե» կուսակցության գլխավոր քարտուղար Նուրեդդին Քիանուրին նախագահ Ռաֆսանջանիի խորհրդականներից մեկի միջնորդությամբ վերջերս ազատ է արձակվել Թեհրանի Էվին բանտից եւ ներկայումս իր տիկնոջ հետ գտնվում է տնային կալանքի տակ, սակայն իր վիճակից գոհ է եւ գտնում է, որ իրեն տրամադրված բնակարանը մենախցերի նման չէ:

Խ. Միությունում եւ Արեւելյան Եվրոպայում տեղի ունեցած արմատական վերափոխումների ժամանակ Քիանուրին գտնվում էր մենախցերում եւ արտաքին աշխարհի հետ ոչ մի կապ չուներ: Տեղեկանալով այդ իրադարձությունների մասին «Թուդե» կուսակցության գլխավոր քարտուղարը ցնցվեց եւ վերջին տարիների փոփոխությունների համար մեղադրելով Գորբաչովին, նրա կատարածը գնահատեց որպես դավաճանություն ոչ միայն Խ. Միության ժողովուրդների, այլեւ համայն առաջադեմ մարդկության նկատմամբ: Նա նշում է. *«Գիտենք, որ Գորբաչովը Անդրոպովի առաջարկությամբ ղեկավարում էր ՊԱԿ-ը եւ նրա մահվանից հետո ընտրվեց որպես կուսակցության գլխավոր քարտուղար, իսկ այդ սխալ ընտրությունը բազում չարիքների պատճառ հանդիսացավ»:*

Քիանուրիի տեսակետով, գորբաչովյան «պերեստրոյկան եւ գլասնոստը» աղետաբեր էին բոլոր այն ժողովուրդների համար, ովքեր Խ. Միությունը դիտում էին որպես հակաիմպերիալիստական հզոր ուժ եւ հույս ունեին, որ Խ. Միությունը աշխարհի բոլոր ճնշված ժողովուրդներին կփրկի ամերիկյան իմպերիալիզմի պատճառած չարիքներից: Քիանուրին գտնում է, որ Իրանի իսլամական հանրապետությունը կարողացավ դիմադրել ԱՄՆ-ի ոտնձգություններին: Խոսելով իր ձեռքի տակ եղած ինչ-որ փաստաթղթերի մասին, Քիանուրին պնդում է, թե ԱՄՆ-ը այսօր էլ է Իրանի դեմ դավեր նյութում:

«Թուդե» կուսակցության գլխավոր քարտուղարը Լոս Անջելեսում հրատարակվող «Քեյհան-է հավայի» շաբաթաթերթին վերջերս տված հարցազրույցում կանխատեսել է, որ Գորբաչովի եւ Ելցինի դեմ Խ. Միությունում զանգվածային ապստամբություն է նախապատրաստվում: Նա ասել է. *«Ես համոզված եմ, որ այժմ Խ. Միությունում իրավիճակը նման է մինչպատերազմյան շրջանին: Ինչպես Ռուսաստանի օկուպացման ժամանակ պարտիզանական խմբերը հրաշքներ էին գործում, այնպես էլ ներկայումս առաջանում են պարտիզանական խմբեր եւ հակագորբաչովյան կազմավորումներ: Այդ կայծերը մոխրի տակ թաքնված ածուխների են նման եւ նպաստավոր քամի փչելու դեպքում վերածվելու են պոռթկման մի ուժի: Այդ ուժը կօգնի չեզոքացնելու առաջադեմ մարդկությանը հասցրած վիրավորանքի վնասը: Իսկական կոմունիստները կվերակենդանացնեն կուսակցությունը եւ կուսակցության միջոցով՝ ժողովրդական ուժերը»:*

«Թուդե» կուսակցության գլխավոր քարտուղարը Խ. Միության ղեկավարներին ԱՄՆ-ի կամակատարներ անվանելով նշեց, որ Վաշինգտոնը Մոսկվայից պահանջել է ձեռնպահ մնալ Իրանի հետ ռազմական դաշինք կնքելուց, քանի որ ԱՄՆ-ը չի ցանկանում շրջանում խախտել գոյություն ունեցող հավասարակշռությունը: Իսկ Խ. Միության կողմից Իրանին զենք վաճառելու դեպքում խախտվում է այն: ԱՄՆ-ի լկտի պահանջը, ավելացնում է Քիանուրին, արվել է մինչեւ օգոստոսյան խռովությունը: Իրանը երկու փուլով Խ. Միությունից գնել է ՄԻԳ-29 ինքնաթիռներ, իսկ դա մեծ օգնություն էր Իրանի օդային ուժերին, քանի որ ՄԻԳ-29-ից հետո ամենահուսալի ռազմական ինքնաթիռը ՄԻԳ-31-ն է, որը միայն գտնվում է Խ. Միության տրամադրության տակ եւ մինչ այժմ չի վաճառվել որեւէ արտասահմանյան երկրի: Այսպիսով, ես գտնում եմ, ավելացնում է Քիանուրին, որ դա ԱՄՆ-ի կողմից Իրանի վրա ճնշում գործադրելու փորձ է, եւ Վաշինգտոնը Իրանի իսլամական հանրապետության համար նոր ծրագրեր է մշակել:

Խոսելով Իրանի հանդեպ շրջանի երկրների դիրքորոշման մասին, Քիանուրին նշում է, թե ԱՄՆ-ը Քուվեյթի հետ իր օդային ուժերի ներկայության վերաբերյալ պայմանագիր է կնքել: Սաուդյանն չի տատանվում, այլ հզորացնում է նրան: Թուրքիան էլ գտնվում է ԱՄՆ-ի ձեռքում: Սաուդյան Արաբիան Իրանի իսլամական հանրապետությանը ծաղրի առարկա դարձնելու համար իր ներկայացուցիչն է ուղարկել Թեհրան: Այնուհետեւ Քիանուրին հարց է տալիս. *«Այդ բոլորը ի՞նչ նպատակով է արվում»*: Եւ ինքն էլ անմիջապես պատասխանում է. *«Որպեսզի Իրանի վրա ճնշում գործադրվի»*:

Գ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ

Մոսկվային դուր է գալիս Թեհրանի դիրքը

Ինչպես հայտնի դարձավ «Դիվանագիտական համայնապատկերին», Իրանի արտգործնախարար Ալի Աքբար Վելայաթիի Մոսկվա կատարած այցի ընթացքում քննարկված հարցերից մեկը աֆղանական կարգավորումն էր: Արտաքին հարաբերությունների նախարարության մի աղբյուրի համաձայն, Իրանը, որի տարածքում է գտնվում աֆղանական ընդդիմության շտաբի կազմը, հանդես է գալիս աֆղանական խաղաղ կարգավորման եւ այդ երկրում «նորմալ իսլամական կառավարության ստեղծման» օգտին:

Պակիստանի համեմատությամբ, որը հենվում է հիմնականում փուշտու արմատական մոջահեդների վրա, Թեհրանը կողմնորոշվում է ազգային եւ կրոնական փոքրամասնությունների, մասնավորապես, տաջիկների շրջանում: Վերջին շրջանում նկատվում է փոխհամագործակցություն Իրանի եւ Պակիստանի միջեւ: Տեղի են ունեցել մի շարք երկկողմ հանդիպումներ Թեհրանի, Իսլամաբադի եւ աֆղանական ընդդիմության զանազան խմբավորումների միջեւ:

Մոսկվային, ինչպես ասաց խորհրդային դիվանագետներից մեկը, դուր է գալիս այն, որ Թեհրանը հանդես է գալիս Աֆղանստանում «քաղաքակիրթ, աֆղանական սովորույթներին համապատասխան ընտրությունների անցկացման օգտին, որոնք թույլ կըտան աֆղանական հասարակայնության լայն խավերի շահերն արտահայտող կառավարություն ստեղծել»:

ԱՄՆ-ի ներկայացուցիչները, որոնք զբաղվում են աֆղանական կարգավորման խնդրով, ուշադրություն են հրավիրում նրբություններին եւ նրբերանգների վրա, որոնք կծառանան Իրանի եւ աֆղանական ընդդիմության իրանական մասի հետ բանակցությունների ժամանակ: Դիվանագետներից մեկը մի բնորոշ օրինակ բերեց: Նոյեմբերի 15-ին Մոսկվայում տեղի էր ունեցել իրանամետ մոջահեդների պատվիրակության եւ ՌԽՖՍՀ փոխնախագահ Ա. Ռուցկոյի հանդիպումը: Հանդիպումից հետո ընթերցվեց համատեղ հայտարարությունը, որում պատվիրակության ղեկավար պրոֆ. Ռաբբանին որակվել էր որպես «Աֆղանստանի ժամանակավոր կառավարության արտգործնախարար»: Բայց արդեն օդակայանում պատվիրակության անդամներից մեկը պաշտոնական բողոք ներկայացրեց: Փաստաթղթի տեքստում ուղղում մտցվեց, որից հայտնի դարձավ, որ Մոսկվայում երկու պատվիրակություն կար՝ իրանամետ մոջահեդների՝ Մորթազավիի գլխավորությամբ եւ պակիստանամետ մոջահեդների՝ Ռաբբանիի գլխավորությամբ:

■

Իրանի արտգործնախարարը Ղազախստանում

Իրանի արտգործնախարար Ալի Աքբար Վելայաթին ժամանեց Ղազախստան: Նոյեմբերի 27-ին Ալմա-Աթայում ստորագրվեց հուշագիր Ղազախստանի եւ Իրանի միջեւ փոխըմբռնման մասին, որի մեջ նշված են երկու պետությունների համագործակցության ծավալման հիմնական ուղիները:

Կողմերը պայմանավորվեցին կաշվի եւ բրդի վերամշակման համատեղ ձեռնարկություններ հիմնել Ղազախստանի տարածքում: Սկսվելու է «Տրանսասիա» մագիստրալի կառուցումը, որը թույլ կտա Ղազախստանին դուրս գալ Պարսից ափ: Նախատեսվում է մոտ ապագայում ուղիղ թռիչք հաստատել Ալմա-Աթայից Թեհրան:

1992 թ. Ալմա-Աթայում բացվելու է Իրանի գլխավոր հյուպատոսությունը, Թեհրանում՝ համապատասխանաբար ղազախական ներկայացուցչությունը:

Իրանի արտգործնախարարը նոյեմբերի 28-ին հանդիպում ունեցավ Նուրսուլթան Նազարբաեւի հետ, որը նախագահական նախընտրական արշավ է տանում հանրապետությունում, եւ նրան հանձնեց նախագահ Ռաֆսանջանիի հրավերը Իրան այցելելու վերաբերյալ:

Նույն օրը Վելայաթին մեկնեց Ղրղզստանի մայրաքաղաք Բիշքեկ:

■

digitised by A.R.A.R.@

Իտալիա. առեւանգման ինդուստրիան

Իտալիայում պատանդների առեւանգումը ծաղկում է եւ... հաճախ անպատիժ մնում

Ֆրանչեսկո Ռեայի բախտը բերեց: Հռոմի մասնավոր թաղամասերից մեկում առեւանգելուց 24 ժամ անց ութամյա այդ փոքրիկ իտալացուն առեւանգիչները թողեցին շրջանցիկ ճանապարհի եզրին: Նրա պատմությունն սկսվեց նոյեմբերի 8-ի երեկոյան, երբ հինգ զինված մարդիկ խուժեցին նրանց տուն եւ ընտանիքին սպառնացին. *«Ոստիկանությանը չզգուշացնեք, եթե չեք ուզում զրկվել երեխայից»*: Նրա հայրը, որը անշարժ գույքի առեւտրական է, պնդում է, թե ինքը փրկագին չի վճարել: Սակայն առեւանգիչները հազվադեպ են պատանդներին բաց թողնում առանց փրկագին ստանալու:

Ֆրանչեսկոն 25-րդ երեխան է, որին Իտալիայում առեւանգել են 1975-ից ի վեր: Նրանք բոլորը մեկից մինչեւ 11 տարեկան են եղել, եւ նրանց ընտանիքները ազատման համար վճարել են մոտ 20 միլիարդ լիրա (հարյուր միլիոն ֆրանկ): Եվրոպայի տնտեսական միավորման երկրներից մեկում` Իտալիայում, առեւանգիչները գրեթե նույնքան ապահով են, որքան Բեյրութում իրենց լիբանանցի հանցակիցները:

Իտալիան բոլոր զարգացած երկրներից միակն է, որտեղ դեռեւս հնարավոր է երեխաներ առեւանգել եւ արդարադատությունից խուսափելու լավ հնարավորություններ ունենալ: Առեւանգումների միջին տեւողությունը մոտավորապես մեկ տարի է: Տխուր ռեկորդը պատկանում է փոքրիկ Մարկո Ֆյորային, որին 1987 թվականի մարտին առեւանգեցին յոթ տարեկան հասակում եւ ազատ արձակեցին 17 ամիս անց` փրկագնի մի մասն ստանալուց հետո: Կարաբինավորները նրան ազատեցին գրեթե պատահաբար, մինչ հանցագործները փորձում էին փոխել նրա թաքստոցը: Երեխան նույն հագուստներով էր, որ ունեցել էր առեւանգման օրը: Նրան ճղթայել էին ցցին: Առեւանգիչները չէին կտրել նրա եղունգներն ու մազերը, եւ նա նմանվել էր մի իսկական վայրի երեխայի: *«Նրանք ինձ ասում էին, թե ամեն ինչի համար հայրս է մեղավոր, քանի որ չի ուզում վճարել եւ ինձ չի սիրում»*, պատմում է նա այսօր: Ինքը ի վերջո սկսել էր հավատալ դրան:

Ութամյա Պատրիցիա Տակկելան` հագուստ արդյունաբերողի դուստրը, 78 օր է անցկացրել գերության մեջ, իսկ տասնամյա Աուգուստո դե Մեգնին 112 օր փակված է եղել դասարկ հանքախորշում:

Այս տարվա հունվարի 22-ին Տոսկանիայում նրա ազատագրումը նշանավորվում էր Իտալիայի իշխանությունների որդեգրած «կոշտ գծի» հաղթանակը առեւանգումների դեմ պայքարելիս, այն է` ընտանիքներին ամեն գնով խանգարել փրկագին վճարել` նրանց ունեցվածքը դնելով արգելակալանքի տակ:

Քանզի, եթե երեխաների առեւանգումների մասին դեռեւս գրվում է լրագրերի առաջին էջերում, ապա վեց մեծահասակներ այժմ արգելափակված են Իտալիայում ինչ-որ տեղ (ոմանք երկու տարուց ավելի), բացարձակ անտարբերության պայմաններում: Եւ առեւանգման ինդուստրիան մի նոր ծաղկում ապրեց հոկտեմբերին, երբ 48 ժամվա ընթացքում երեք առեւանգում կատարվեց:

Նրանք բոլորը գտնվում են այսպես կոչված *«Անոնիմա Սեկուեստրիի»*` սարդինացիների կամ կալաբրացիների այդ ավազակախմբերի ձեռքին, որոնք պատասխանատու են վերջին 20 տարիներին կատարված 600-ից ավելի առեւանգումների համար: Դրանից նրանք ստացել են 500 միլիարդ լիրա զուտ եկամուտ:

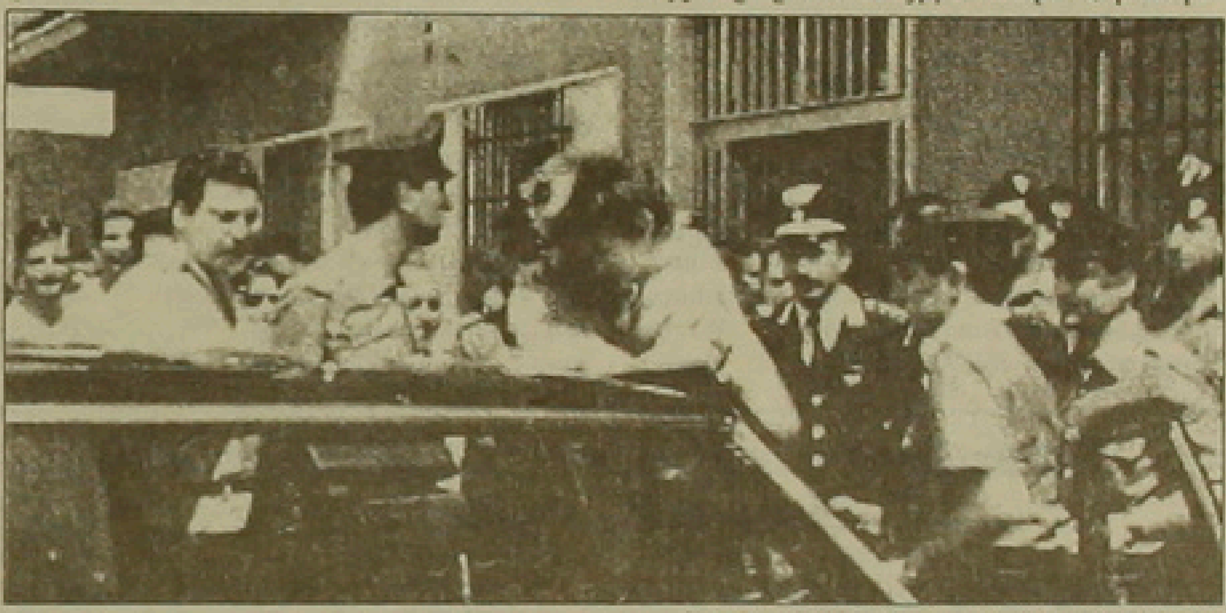

Յոթամյա Մարկոն, 17-ամսյա արգելափակումից հետո

Իրենց արարքին առավել լրջություն տալու համար առեւանգիչները չեն խորշում ոչնչից: 1989 թվականի փետրվարին Միլանի շրջանում առեւանգվեց 25-ամյա Անդրեա Կորտելեզին: Մի քանի ամիս անց առեւանգողները կտրեցին նրա ականջներից մեկը եւ ուղարկեցին ընտանիքին, նշելու համար, որ բանակցությունները շատ են ձգձգվել: Միաժամանակ նամակ էր հասցեագրվել նրա հորը. *«կամ դու կվճարես, կամ էլ կուղարկենք որդուդ կտորները»*:

1989 թվականին Պավիայի մոտերքում առեւանգված 52-ամյա Աննա Միրելլա Սիլոկկին` հարուստ արդյունաբերողի կնոջ առեւանգիչները նույնպես ականջի կտոր էին ուղարկել նրա ընտանիքին: Դրանից հետո այլեւս լուր չստացվեց: Կարելի է ասել, որ խնամակալ ջիհադը (արքայական պատերազմ) առավել քաղաքակիրթ ձեւով է վարվում, քանզի նախընտրում է տեսաժապավենները:

1989 թ. դեկտեմբերին 66-ամյա կալաբրացի Վինչենցո Մեդիչիին սեփական տնից առեւանգեցին չորս զինված մարդիկ:

Երկու ամիս անց կարաբինավորները պարզեցին, որ նրա ընտանիքը պատրաստվում է մեկ միլիարդ լիրա վճարել առեւանգիչներին: *«Եթե ինձ չխանգարեին վճարել, Վինչենցոն տանը կլիներ,–* պնդում է նրա եղբայրը: *–Ոստիկանները ցանկացան ցուցադրել, թե պետությունը ուժեղ է: Բայց ուժեղ է ո՞ւմ դեմ: Իհարկե` թույլերի դեմ»*:

Լքվածության զգացում են ապրում մյուս երեք պատանդների` 34-ամյա Ջանկառլո Կոնկոկինելլայի, 71-ամյա Պասկուալե Մալջերիի եւ 38-ամյա Էջիդիո Սեստիտոյի մերձավորները: Պատանդներից երկուսը բժիշկ են, իսկ մեկը` դեղագործ: Զգացվում է իշխանությունների անզորությունը «Անոնիմա Սեկուեստրիի» դեմ: Իհարկե, վիճակը 70-ական թվականների պես չէ, երբ միաժամանակ մինչեւ 75 պատանդ էր լինում, սակայն Իտալիայի պետությունը, ըստ երեւույթին, անզոր է խանգարելու առեւանգումները միջոցների կամ ցանկության պակասի պատճառով:

Գործարար մարդկանցից, կանանցից եւ երեխաներից հետո հանցագործները նույնիսկ նոր «թիրախ» են գտել, այս տարվա հոկտեմբերի 10-ին Պադուայում հափշտակելով... սուրբ Անտոնիոսի մասունքները: Երեք զինված մարդիկ մտել են եկեղեցի եւ հավատացյալներին հրմշտելով` հափշտակել մասնատուփը, որի մեջ եղել է սրբի ծնոտը: Փրկագնի պահանջը ստացվել է մի քանի օր անց, մեկ միլիարդ լիրա: Բայց Պադուայի վանականները հաստատել են, որ իրենք չեն վճարի:

ԼԸ ՊՈՒԷՆ, 9 նոյեմբեր 1991

Եւրոպան «դեղնում է»

«Ֆոլկսվագեն-Սուձուկի» համաձայնության շնորհիվ ճապոնացիները ամրապնդում են իրենց դիրքերը Եւրոպայում

«Ֆոլկսվագենը» եւ «Սուձուկին» Իսպանիայում միավորվելու են «Սեատի» միջոցով մի փոքրիկ ավտոմեքենա արտադրելու համար: Օտերու Տոկիոյի հայտարարած այդ նորությունը հարուցում է նրանց դժգոհությունը, ովքեր եւրոպական միավորման եւ ճապոնիայի հայտնի համաձայնությունը վտանգավոր խաբեություն են համարում եւրոպայի համար: Հարցն այն է, թե այդ փոքրիկ «եւրասիացին» կմտնի՞ արդյոք Եւրոպայում ճապոնական գործարանների քվոտայի մեջ, մի բան, որ ճապոնացիներն առայժմ մերժում են:

Անհնար է պատասխանել, թե շուկայում երբ կհայտնվի նոր մեքենան: Եկող տարվա հունիսից սկսած «Ֆոլկսվագենը», դրա իսպանական մասնաճյուղ «Սեատը» եւ «Սուձուկին» կորոշեն, թե արժե՞ արդյոք արդյունաբերականացնել այդ նախագիծը: Անշուշտ, բոլոր հնարավորությունները կան դրական որոշման համար: **«Մենք հույս ունենք արտադրել էժան եւ փոքր ավտոմեքենա,-** ասում է «Սեատի» գլխավոր քարտուղար Ռաֆայել Ալվարեսը: **-Այն կլինի հիմնականում քաղաքային, հետեւաբար` փոքր մեքենա: «Սուձուկին» հենց քաղաքային մեքենաների մասնագետ է»**:

Բայց «Սեատը», որը նույնպես մասնագետ է, չէ՞ր կարող արդյոք ինքնուրույն ստեղծել այն: **«Մենք չունենք հետազոտական բյուրո եւ բավարար տեխնիկական կարողություններ»**, պատասխանում են իսպանացիները:

«Սուձուկին» ավելի լավ է հանդերձավորված:

Ինչ էլ լինի, այսուհանդերձ, պետք է օգտակար եզրակացություններ անել: Ճապոնացիները այլեւս եւրոպայի դռների մոտ չեն: Նրանք արդեն այնտեղ են. «Հոնդան» մեծ Բրիտանիայում է «Ռովերի» միջոցով, գումարած «Նիսանը» եւ «Տոյոտան», «Նիսանը» Գերմանիայում է «Ֆորդ Կրոպի» միջոցով եւ «Տոյոտան»` «Ֆոլկսվագենի» միջոցով, «Սուձուկին»` «Ֆոլկսվագենի» եւ «Սեատի», ինչպես նաեւ «Սանտանայի» միջոցով Իսպանիայում է, «Միցուբիսին» «Վոլվոյի» միջոցով` Հոլանդիայում, «Տոյոտան» թափանցել է Պորտուգալիա եւ այլն: Սնում է Ֆրանսիան: ■

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Դարի ահավոր հիվանդությունը

Դա կարող է պատահել ամենքին, նույնիսկ «Մեջիք Ջոնսոնին»

Իրվին Ջոնսոնի փոխանցումները հրաշալի էին, Իրվին Ջոնսոնի նետումները հրաշալի էին, Իրվին Ջոնսոնի տեղաշարժերը հրաշալի էին: Արդ, ամբողջ Ամերիկան Իրվին Ջոնսոնին անվանում էր «Մեջիք Ջոնսոն» («Հրաշալի Ջոնսոն»): Ամբողջ Ամերիկան, եւ ոչ թե միայն բասկետբոլի բազմաթիվ սիրահարները, որոնց կուռքն էր Ջոնսոնը:

«Է՞ր»: Ջոնսոնը չի մեռել: Բայց նա դադարեցնում է մրցակցությունը: Նա թողնում է իր թիմը` «Լոս Անջելես Լեյքերզը»: Ջոնսոնի արյունը դրական ռեակցիա է տվել ՍՊԻԴ-ի վիրուսի նկատմամբ: Նա ինքը նոյեմբերի 7-ին դա հայտարարեց ամբողջ երկրով ուղիղ հեռարձակված մամլո ասուլիսի ժամանակ: Նա ինքը խոստովանեց, որ «միամիտ» է եղել ՍՊԻԴ-ի դեմ հանդիման: Եւ հենց ինքը հանրությանը հավաստիացրեց իր կնոջ ճակատագրի հարցում, որը երկու ամսվա հղիություն ունի: Եւ հենց ինքն էլ ասաց Ամերիկային. *«Դա կարող է պատահել ամենքին, նույնիսկ ինձ` Մեջիք Ջոնսոնին»*: Եւ Ամերիկան սարսռաց: Դա ոչնչով համեմատելի չէր 1985 թվականին` իր մահվանից մեկ տարի առաջ Ռոք Հադսոնի արած այն խոստովանության հետ, որ ինքը տառապում է ՍՊԻԴ-ով: Այդ դերասանը համասեռամոլ էր, իսկ Ջոնսոնը` ոչ: Ջոնսոնը 32-ամյա մարդիկ է, 206 սանտիմետր հասակով, բասկետբոլիստներից լավագույնը: Նա նպաստել է այդ խաղի զարգացմանը: Նա խանդավառում է երիտասարդներին, մասնավորապես, սեւամորթ պատանիներին, որոնք փողոցներում, շենքերի բակերում կամ դասամիջոցներին անվերջ բասկետբոլ են խաղում: Նա զվարճալի է, հետաքրքրասեր, ճարտարախոս: Նա հրապուրում է ամենքին եւ, անկասկած, իր երջանկությունների ժամանակ` շատ կանանց: Եւ ահա պարզվում է նրա դրական ռեակցիան ՍՊԻԴ-ի նկատմամբ, եւ ինքը խոստովանում է դա: Այժմ նա ՍՊԻԴ-ի բոլոր վիրուսակիրների խոսափողն է, իրենք դառնալով *«Անվտանգ սեքսի քարոզիչ»*: Եւ գործն առաջ է գնում:

Նա ավելի մեծ հաջողություն է ունենում, քան երբեւէ ձեռնարկված պաշտոնական արշավներից որեւէ մեկը: Կարծես թե նոյեմբերի 7-ին Ամերիկան հայտնագործեց, որ ՍՊԻԴ-ը միայն համասեռամոլների կամ թմրամոլների գործը չէ: (Առողջապահության համաշխարհային կազմակերպության տվյալների համաձայն, այսօր տարասեռ անձանց հարաբերությունները ՍՊԻԴ-ի վիրուսի փոխանցման հիմնական միջոցն են: Դրական ռեակցիայի դեպքերի 75 տոկոսը դա է ցույց տալիս): Համենայն դեպս, այդ օրը ՍՊԻԴ-ի գծով մասնագիտացված ազգային հեռախոսագծով 40 հազար կանչ ստացվեց սովորաբար եղած 3800-ի փոխարեն: Ատլանտայի հիվանդությունների վերահսկման կենտրոնը, որտեղ ամեն ժամ ՍՊԻԴ-ին առնչվող 200 կանչ է արձանագրվում, այդ օրվա երեկոյան տասը հազար կանչ ստացավ մեկ ժամում: Ջորջ Բուշը Հռոմից, որտեղ նա ներկա էր ՆԱՏՕ-ի վեհաժողովին, Ջոնսոնին «հերոս» անվանեց: Իսկ Լոս Անջելեսի քաղաքապետը հայտարարեց, որ Ջոնսոնի հիվանդության լուրի իրեն հասցրած մյուս լուրը եղել է Ջոն Քենեդիի սպանությունը: Թեեւ դառնությամբ, բայց ՍՊԻԴ-ի դեմ պայքարող մարտիկները խոստովանում են, որ ոչինչ չէր կարող այնքան նպաստել իրենց պայքարին, որքան Ջոնսոնի աջակցությունը:

Ջոնսոնի հիվանդության լուրը միայն հուզական արդյունք չունեցավ: Այն նպաստում է մասնավորապես սեւամորթ համայնքում հակասպիդային կրթության գործին եւ այդ հիվանդության կանխմանը: Հարկ է նշել, որ սեւամորթները կազմում են ԱՄՆ-ի բնակչության 12 տոկոսը, բայց նրանց մեջ ՍՊԻԴ-ի վիրուսակիրները կազմում են 25 տոկոս: Այդ դեպքը խրախուսում է նաեւ հանրային եւ մասնավոր նեղրումները: Նվիրատվությունները հոսում են: Ջոնսոնի արած հայտարարության հաջորդ օրը պահպանակ արտադրող «Քարտեր-Ուոլես» ընկերության բաժնետոմսերի գինը բարձրացավ երեք դոլարով:

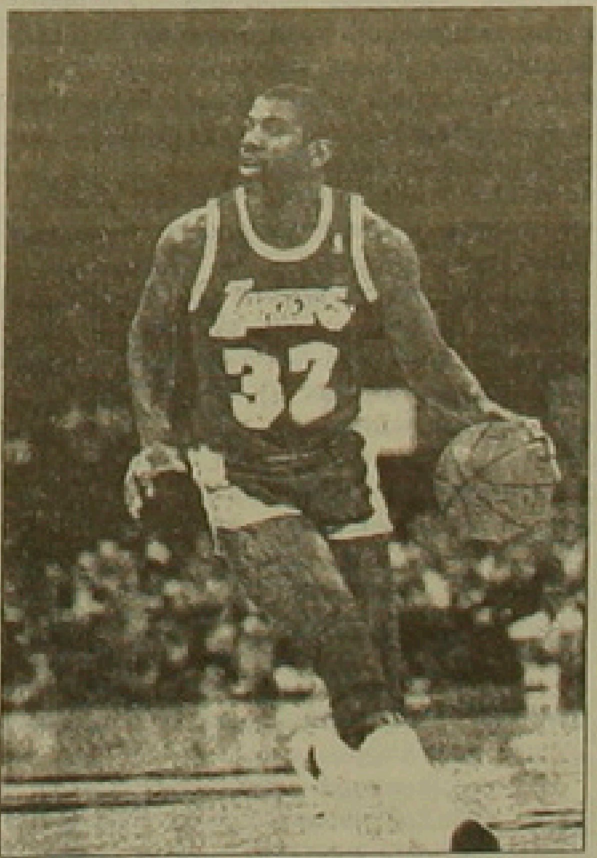

Սկզբնական շրջանում Ջոնսոնի հովանավորները սարսռացին: *«Քոնվերս»* մարզակոշիկի ֆիրման, *«Պեպսի Կոլան», «Քենթուկի Ֆրայդ Չիքենը», «Նեսլեն»* մարզաշխարհի գերաստղին ամեն տարի մոտ տասը միլիոն դոլար էին տալիս իրենց արտադրանքը գովազդելու համար: Նրանք սկզբում վախեցան, որ իրենց արտադրանքին էլ կարող է վնաս կրել: Բայց հանրության կարեկցանքը, Ջոնսոնի հանդեպ նրա համակրանքը արագորեն հանգստացրին ֆիրմաներին, հիմա նրանք մասնակցում են ձեռնարկված «անվտանգ սեքսի» արշավին, որը կյանքեր կփրկի:

Վերջին տեղեկությունների համաձայն, Սպիտակ տունը մտադիր է Ջոնսոնին պաշտոնական հակասպիդային ազգային հանձնաժողովում, որը կանխորոշում է այդ համաճարակի դեմ վարվող քաղաքականությունը: Հանձնաժողովում հենց մեկ տեղ ազատ է, դա Բելինդա Մեյսոնի տեղն է, որը վերջերս մահացավ այդ հիվանդությունից: ■

Միջազգային ֆեդերացիայի առաջին ծիծեռնակը

Նարդու Հայաստանի ֆեդերացիան մեր հանրապետությունում առաջիններից է, որ դարձավ միջազգային ֆեդերացիայի անդամ: Հայաստանը այդ նորաստեղծ կազմակերպությունում գրանցված է 34 համարի տակ:

Հայտնի է, թե նարդին ինչպիսի մասսայականություն է վայելում մեր ժողովրդի մոտ: Ամենեւին պատահական չէ, որ Տիգրան Պետրոսյանի անվան շախմատիստի կենտրոնական տանը տեղի ունեցող հանրապետության առաջնությանը մասնակցում է շուրջ 250 մարդ:

Շռայլ է նաեւ մրցանակային ֆոնդը. կարճ ծեւից 9000, երկարից` 6000-ական ռուբլի: Չեմպիոնները ստանալու են համապատասխանաբար 5000 եւ 3000-ական ռուբլի: Առաջնության արդյունքներով կազմավորվելու են Հայաստանի հավաքականները, իսկ գալիք տարի կարճ ծեւից անցկացվելու է համաշխարհային օլիմպիադա, որին կմասնակցի նաեւ մեր ընտրանին: ■

Բաժինը վարում է Սուրեն ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆԸ

digitised by A.R.A.R.@

ՌԽՖՍՀ-ի ղեկավարությունը հավանություն տվեց գների ազատականացման վերաբերյալ ՌԽՖՍՀ նախագահի հրամանագրին

Նոյեմբերի 28-ին այդ մասին հայտարարեց ՌԽՖՍՀ տնտեսության եւ ֆինանսների նախարար Եգոր Գայդարը՝ ղեկավարության նիստից հետո կայացած կարճատեւ մամլո ասուլիսում: Նրա խոսքերով, այժմ մշակվում են 40 նոր հրամանագրեր՝ ուղղված տնտեսական բարեփոխումների հետագա անցկացմանը: Մասնավորապես, ընթացքի մեջ են միասնական տնտեսական տարածքի, հողային ռեֆորմի արագացման մասին հրամանագրերը, ինչպես նաեւ հարկային քաղաքականությանը վերաբերող նորմատիվ ակտերի եւ հրամանագրերի ամբողջական փաթեթը:

Գայդարն ավելացրեց, որ ղեկավարությունը հինգշաբթի օրը քննարկել է նաեւ «մեծ յոթնյակի» հետ բանակցությունների արդյունքները: *«Չնայած նրան, որ ղեկավարությունը լուրջ դժգոհություններ ունի ձեռք բերված պայմանավորվածությունների ծավալի վերաբերյալ, այնուհանդերձ, հաշվի առնելով այսօրվա իրականությունը՝ արդյունքները գոհացուցիչ են»:*

Նիստում քննարկվեց նաեւ սոցիալական պաշտպանության հրամանագրերի փաթեթը: Նշվեց, որ ճգնաժամի պատճառով անհնար է կատարել սոցիալական ծրագրերի առձեռն վճարումներ, որոնք ընդունվել են Ռուսաստանի Գերագույն խորհրդի կողմից: Գայդարի խոսքերով, ճգնաժամի դեմ պայքարելու համար աշխատանքներ են տարվում թողարկելու 500 ռուբլիանոց թղթադրամներ: Պատասխանելով «ԻՖ»-ի թղթակցի հարցերին, նա հայտարարեց. *«Առձեռն դրամի ծավալումը, ինչպես եւ ցանկացած դրամային էմիսիա, անպայմանորեն դառնում է արժեզրկման գործոն: Բայց դրա դեմ պայքարելն այժմ ե՛ւ անհնար է, ե՛ւ վտանգավոր»:*

Կառավարության նիստում քննարկվեցին նաեւ առաջին անհրաժեշտության եւ սպասարկման ոլորտի ապրանքների ցուցակները, որոնց գները կարգավորվում են պետության կողմից, ինչպես նաեւ արդյունաբերական, տեխնիկական նշանակության ապրանքների ցուցակները:

Այդ ցանկում էին էլեկտրական եւ ջերմային էներգիան, քարածուխը, նավթը, գազը եւ գազային կոնդենսատը, շարժիչային եւ հրթիռային վառելանյութերը, թանկարժեք մետաղները եւ համաձուլվածքները, ալմաստի հումքը, թանկարժեք եւ կիսաթանկարժեք քարերը, ինչպես նաեւ բեռների տեղափոխումը, կապը, հիմնական ծառայությունները:

Սպառողական ապրանքների եւ ծառայությունների ցուցակի մեջ մտնում են մի շարք ապրանքներ, որոնց գները ժամանակավորապես կարգավորվելու են պետության կողմից՝ հացը, կաթը, որոշ կաթնամթերքներ, աղը, օղին, վառելանյութը, կերոսինը, լուցկին, դեղամիջոցները եւ բժշկական նշանակության ապրանքները, բնակվարձը՝ ներառելով հանրակացարանի վարձը, կոմունալ ծառայության հիմնական տեսակները, տրանսպորտը եւ բնակչության ծառայությունները: Պատասխանելով հարցերին, Եգոր Գայդարն ասաց, որ ոչ ոք չի պատրաստվում արհեստականորեն իջեցնել նավթի գինը:

«Դեռ ավելին, այլ ապրանքների համեմատ, նավթի գինը կբարձրանա ավելի արագ տեմպերով»:

Մյուս կողմից, Անատոլի Չուբայսը, ՌԽՖՍՀ պետական ունեցվածքի տնօրինման կոմիտեի նախագահը, նոյեմբերի 28-ին Մոսկվայում անցկացված մամուլի ասուլիսում հայտարարեց, որ ռուսաստանյան կառավարության հինգշաբթի օրվա նիստում քննարկվել են ԽՍՀՄ արտաքին պարտքի եւ ԽՍՀՄ արտտնտբանկի գործունեության հետ կապված հարցերը:

«Անընդունելի վիճակ է ստեղծվել,- ընդգծեց Ա. Չուբայսը,- *երբ ԽՍՀՄ արտտնտբանկը շարունակում է վարկեր վերցնել, առանց դա համաձայնեցնելու հանրապետությունների, այդ թվում Ռուսաստանի հետ»:* Ա. Չուբայսի խոսքերով, հենց ՌԽՖՍՀ-ը, տիրապետելով ԽՍՀՄ արտահանման պոտենցիալի 67 տոկոսը, պետք է պատասխանատվություն կրի այդ վարկերի համար:

Նա ընդգծեց նաեւ, որ, ՌԽՖՍՀ կառավարության խնդրանքով, *«արտտնտբանկի բոլոր վարկային գործողությունները կարող են իրագործվել միայն այն դեպքում, եթե դրանք համաձայնեցվեն ռուսաստանյան կառավարության հետ»:* Նա ավելացրեց, որ կառավարության նիստում ՌԽՖՍՀ նախագահ Բ. Ելցինը հայտարարել է, որ արդեն 1991 թ. կիրականացվի գների ազատականացումը: ■

«Մենք զցել ենք մեր վարկը: Սա մեր վերջին հնարավորությունն է»:

«Մշտապես դիմելով ԱՄՆ-ին օգնության խնդրանքով եւ փոխարենը խոստանալով արագորեն բարեփոխումներ անցկացնել, սակայն ոչինչ չանելով, մենք կորցրել ենք մեր վարկը»: Այս մասին հայտարարեց ՌԽՖՍՀ արտգործնախարար Անդրեյ Կոզիրեւը, որը պաշտոնական շրջագայությամբ գտնվում է ԱՄՆ-ում եւ Կանադայում: Նա նախագահ Բուշին հանձնեց Ելցինի անձնական ուղերձը, հանդիպեց ԱՄՆ-ի պետքարտուղար Բեյքերի, առեւտրի նախարար Ռ. Մոսբախերի եւ պաշտպանության նախարար Ռ. Չեյնիի հետ:

Ա. Կոզիրեւի խոսքերով, իր առաքելության հիմնական նպատակն այն է, որ ամերիկյան իշխանություններին հասցվի արմատական բարեփոխումների ռուսաստանյան ծրագրի էությունը: Նա նշեց, որ Միացյալ Նահանգները ըմբռնումով եւ համակրանքով են վերաբերվում այդ ծրագրին: **«Սակայն, ընդգծեց Ա. Կոզիրեւը, դա մեր վերջին հնարավորությունն է: Եթե մենք կանգնենք կես ճանապարհին, մեզ աղետ կսպառնա: Այդ դեպքում մեզ ոչ ոք չի ընդունի որպես գործակից»:**

Ա. Կոզիրեւը նաեւ նշեց, որ դիմել է ամերիկյան կողմին երաշխավորագրերի համար, որոնք կարտացոլեն ամերիկյան բիզնեսմենների կարծիքները եւ որոնք կնպաստեն օտարերկրացի գործարարների հոսքին հանրապետություն: Այս խնդրանքը ընդունվել է, ամենայն հավանականությամբ, ըմբռնումով: Որոշվել է, որ ամերիկյան փորձագետների մի խումբ կմեկնի Ռուսաստան՝ իրավիճակին ծանոթանալու եւ համապատասխան երաշխավորագրեր մշակելու: ■

ԽՍՀՄ արտտնտբանկը վճարում է միայն իր պարտավորությունների դիմաց

ԽՍՀՄ արտտնտբանկից ստացված տեղեկությունների համաձայն, բանկի վարչությունը որոշում է ընդունել մինչեւ դեկտեմբերի 3-ը դադարեցնել բոլոր բյուջետային կազմակերպությունների հաշիվների վճարումները, ինչպես նաեւ արտասահմանյան բանկերից եւ ընկերություններից վարկավորված կոմերցիոն կառույցների հաշիվները, որոնց պարտավորությունների վերաբերյալ արտտնտբանկը ոչ մի երաշխիք չի տվել:

Արտտնտբանկը շարունակում է հաշիվների վճարումները, որոնց դիմաց բանկն ունի պարտավորություններ (դրանք բանկի կողմից բացված ակրեդիտիվներն են): Բանկի ներկայացուցչի խոսքերով, տվյալ որոշումը չի տարածվում արտտնտբանկի մշտական այցելուների՝ կոմերցիոն կառուցվածքների ավանդների եւ անձնական ընթացիկ հաշիվների վրա: Շարունակվում են նաեւ քաղաքացիների անձնական հաշիվներից առձեռն վճարումները: Դեռեւս 3 շաբաթ առաջ արտտնտբանկը զգուշացրել էր, որ վալյուտայի մուտքի դժվարություններ կան: Ինչպես հաղորդեցին «ԻՖ»-ի թղթակցին, եթե առաջիկա 3 օրերի ընթացքում արտահանման կամ նոր տրամադրված վարկերի դիմաց վալյուտա չստացվի, ապա բանկը կկանգնի կրախի առաջ: *«Բայց դա կլինի ոչ թե բանկի, այլ պետության կրախը»*, ընդգծեց բանկի ներկայացուցիչը:

Արտտնտբանկը (նրա անունից եւ պետությունը) հոյսեր է կապում մի շարք վարկերի հետ, որոնց թվում է եւ վերջերս ԵՀ-ի երաշխավորությամբ Եվրոպական բանկերի կոնսորցիումի տրամադրած 500 մլն էկյուն, ինչպես նաեւ Հարավային Կորեայի՝ 500 մլն դոլլարը: ■

Հիշեցում

Հ.Թ.Մ.Մ. վարչությունը հայտնում է, որ արվեստի բնագավառներում Ամենամյա Թեքեյան մրցանակաբաշխությանը գործեր ներկայացնելու վերջնաժամկետը փոխադրված է ս. թ. դեկտեմբերի 30-ը:

Հիշեցնում ենք մրցույթի բնագավառները.

1. Գրականություն եւ դրամատուրգիա
2. Կերպարվեստ
3. Երաժշտություն
4. Թատերական արվեստ
5. Կինոարվեստ
6. Ճարտարապետություն
7. Հրապարակախոսություն

56-28-83

Պրիմակովը հետախուզության կենտրոնական ծառայության մասին

ՊԱԿ-ից առանձնացած հետախուզության կենտրոնական ծառայությունը դադարում է լինել կոշտ առճակատման գործիք, ինչպես «սառը պատերազմի» տարիներին, Մոսկվայում չորեքշաբթի օրը մամլո ասուլիսում հայտարարեց նրա ղեկավար Եվգենի Պրիմակովը: Այսօր հետախուզությունն ընկել է միջազգային հարաբերությունների նոր համակարգի մեջ, երբ չկան մշտական հակառակորդներ եւ դաշնակիցներ, այլ կան մշտական շահեր, որոնք հետախուզությունը պարտավոր է պաշտպանել, նշեց նա:

Ե. Պրիմակովը հայտնեց, որ արտաքին հետախուզության նոր ֆունկցիաների եւ խնդիրների շրջանակում ինքը վերացրել է Խ. Միության վրա հրթիռամիջուկային հանկարծակի հարձակման մինչ այդ գոյություն ունեցող լրտեսման համակարգը: Նա դադարեցրել է նաեւ արտաքին հետախուզության սպաների օպերատիվ-գործակալական աշխատանքը արտասահմանում գտնվող խորհրդային քաղաքացիների մեջ:

Ե. Պրիմակովը հայտարարեց, որ հետախուզության կենտրոնական ծառայությունը պետք է գործի քաղաքակիրթ միջոցներով: Ծառայության գործունեության ուղղություններից Պրիմակովն առանձնացրեց այնպիսի ոլորտներ, ինչպես միջուկային եւ այլ զենքերի տարածումը, ճգնաժամային վիճակներին հետեւելը, ահաբեկչության եւ թմրաբիզնեսի դեմ պայքարը:

Նա ասաց, որ կենտրոնական հետախուզական վարչությունը չի պատրաստվում նախկին սոցիալիստական երկրներին հանձնել գործակալների որեւէ ցուցակ, ոչ էլ բացել իր մոտ եղած օպերատիվ գործերը: Պրիմակովը տվյալներ չունի, թե իբր արտաքին հետախուզության սպաներին ԽՍՀՄ-ում պատրաստվում են փոխադրել այլ տեղ, մասնավորապես Շվեդիա: Նա հայտնեց նաեւ, որ ՊԱԿ-ը կապ չունի Հռոմի պապի վրա մահափորձի հետ: ■

Միասնական ռազմական տարածք ԽՍՀՄ-ում

Ուկրաինան, Մոլդովան եւ Վրաստանը մտադիր են ստեղծել սեփական զինված ուժեր: Այդ մասին հայտարարվեց նոյեմբերի 28-ին Կրեմլում կայացած հանրապետությունների խորհրդարանական պաշտպանության հանձնաժողովների ներկայացուցիչների եւ այդ 3 հանրապետությունների համապատասխան գերատեսչությունների ներկայացուցիչների խորհրդակցության ժամանակ:

ԽՍՀՄ ԳԽ-ի պաշտպանության եւ անվտանգության կոմիտեի նախագահ Վլադիմիր Ստաղնիկը հայտարարեց, որ օրակարգում է նաեւ ԽՍՀՄ նախագահին կից ռազմական ռեֆորմի հանձնաժողովի համալրումը (այն գլխավորում է գեներալ Կոնստանտին Կոբեցը) հանրապետությունների ներկայացուցիչներով՝ կոորդինացնելու այդ ոլորտի աշխատանքները: Ստաղնիկն ասաց նաեւ, որ ուրբաթ օրը խորհրդակցության մասնակիցները կծանոթանան իր հանձնաժողովի մշակած կոլեկտիվ անվտանգության վերաբերյալ պայմանագրի նախագծին: Նախագծի համաձայն, որի մշակմանը մասնակցել են ՊԱԿ-ի, ԽՍՀՄ Գիտությունների ակադեմիայի ԱՄՆ-ի եւ Կանադայի ինստիտուտների փորձագետներ, միջուկային զենքը շարունակում է մնալ միասնական հսկողության տակ:

Որեւէ պետության՝ պայմանագրից դուրս գալու դեպքում նախատեսվում է միջուկային զենքի ապամոնտաժում եւ հանրապետության տարածքից դուրս բերում: Նախագիծը ճանաչում է մասնակից պետությունների միջեւ սահմանները եւ անօրինական համարում դրանց միակողմանի փոփոխությունները: ■

ԽՍՀՄ Պետբանկը չունի կանխիկ դրամ

ԽՍՀՄ Պետբանկի վարչության նախագահ Վիկտոր Գերաշչենկոն նոյեմբերի 28-ին միութենական խորհրդարանում հայտարարեց, որ Պետբանկի տրամադրության տակ է ընդամենը 3 միլիարդ ռուբլի: Նրա խոսքերով, դա կբավարարի ֆինանսավորել ընթացիկ ծախսերը 1-2 օր:

Գերաշչենկոն ասաց, որ եթե Միության խորհրդարանը շուտափույթ չընդունի 1991 թ. չորրորդ եռամսյակի արտակարգ բյուջեի վերաբերյալ «բազմաչարչար» որոշումը, ապա *«ստիպված կլինենք դադարեցնել երկրում բոլոր ծախսերի ֆինանսավորումը»:* Գերաշչենկոյի առաջին տեղակալ Վալերիան Կուլիկովը, բացատրելով լրագրողներին ստեղծված իրավիճակը, ասաց, որ եթե ԽՍՀՄ Գերագույն խորհուրդը չհաստատի միութենական ֆինանսների նախարարությանը 1991 թ. չորրորդ եռամսյակի համար 90.5 մլրդ. ռուբլի տրամադրելու որոշումը, ապա ԽՍՀՄ Պետբանկը *«էլ չունենալով՝ երկուշաբթի օրվանից կդադարեցնի միութենական բյուջեի հաշվից կատարվող բոլոր ծախսերի ֆինանսավորումը»:*

Մտքերի փոխանակման ժամանակ պատգամավոր Վոլկովն ասաց, թե Ռուսաստանի ղեկավարությունն առաջարկում է, որ ԽՍՀՄ Գերագույն խորհուրդը 1 շաբաթով հետաձգի արտակարգ բյուջեի քննարկումը:

Նա ասաց, որ ՌԽՖՍՀ Գերագույն խորհրդի բյուջետային հանձնաժողովի նախագահ Ա. Պոչինկը հետաձգումը պատճառաբանում է նրանով, որ Ռուսաստանի խորհրդարանի նախագահությունը ցանկանում է այդ հարցը քննարկել դեկտեմբերի 2-ին: ■

Ուկրաինան դեմ է նոր միությանը

Ուկրաինայի նախագահի թեկնածու Լ. Կրավչուկը իր նախընտրական արշավի ընթացքում Խարկով այցելեց:

«Մենք չենք պատրաստվում ապրել Միության սահմաններից դուրս, մենք դեմ ենք Միությանը, որը փորձում են պարտադրել մեզ», ասաց Լեոնիդ Կրավչուկը ելույթ ունենալով Խարկովի հեռուստատեսությամբ:

Կրավչուկի խոսքերով, Ուկրաինան մտադիր չէ քաղաքական միության մեջ մտնել այն սկզբունքներով, որոնք ընկած են ինքնիշխան պետությունների միության քաղաքական նոր պայմանագրի նախագծի հիմքում: ■

Բելառուսը մտադիր է ստորագրել միութենական նոր պայմանագիրը

Բելառուսի Գերագույն խորհրդի նախագահ Ստանիսլավ Շուշկեւիչը նոյեմբերի 28-ին հայտարարեց, որ հանրապետությունը տարեվերջին կամ 1992-ի սկզբներին կկարողանա ստորագրել միութենական նոր պայմանագիրը: **«Մենք չենք կարող միայնակ լուծել չեռնոբիլյան խնդիրները եւ հիանալի հասկանում ենք, որ այսօր անհնար է մասերի բաժանել ըստեղծված տնտեսական տարածքը»:**

Շուշկեւիչի խոսքերով, տնտեսական ճգնաժամի պայմաններում այլ կերպ վարվելը ինքնասպանություն է: ■

Չեչենիան բողոքում է

Չեչենական հանրապետությունը բողոք հայտնեց այն բանի կապակցությամբ, որ Ինգուշիայի ժողովրդական խորհուրդը որոշել է Սունժենի շրջանում հանրաքվե անցկացնել ՌԽՖՍՀ կազմում Ինգուշական հանրապետություն ստեղծելու համար: Չեչենական խորհրդարանի կողմից չորեքշաբթի օրը ընդունված որոշմամբ ընդգծվում է, որ Սունժենի շրջանում հանրաքվեի անցկացումը համարվում է անօրինական գործողություն, որը հակասում է Չեչենիայի ինքնիշխանությանը եւ տարածքային ամբողջականությանը:

Ինգուշիայի ժողովրդական խորհրդի որոշմամբ, հանրաքվեն կանցկացվի այսօր, երեք շրջաններում՝ Նազրանի, Մալգոբեկի եւ Սունժենի:

Մոլդովայում բենզինը թանկանում է

Մոլդովայի վառելիքի դեպարտամենտը հայտարարել է, որ պետական լցակայանների միջոցով իրացվող A-76 եւ A-93 բենզինի գները դեկտեմբեր ամսին պիտի բարձրանան համապատասխանաբար 1ռ. 15 կ. եւ 1ռ. 42 կ.:

Վառելիքաէներգետիկ ճգնաժամի սրման կապակցությամբ Մոլդովայի Ազգային էկոնոմիկայի ինստիտուտի մասնագետները ճշգրտում են տեղական էներգապաշարների չափերը: Դրանց մեջ նշվում են լիգնիտը, նավթը, որի պաշարներ կան հանրապետության հարավում, գազը, փայտի մնացուկները: ■

Լուրերը՝ Interfax-ի եւ մեր սեփ. թղթակիցների

Azg semi-weekly, 47 Hanrapetoutian st., Yerevan, Armenia, 375010
Խմբագիր՝ Հ. ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ
Editor H. AVEDIKIAN
Macintosh համակարգչային շարուածը Ռ.Ս.Կ. մամլոյ եւ տեղեկատուութեան կենտրոնի
ՀՀ նախարարների խորհրդին առընթեր «Պարբերական» հրատ. տպարան, Արշակունեաց 2

digitised by A.R.A.R.@